

MONITORUL OFICIAL AL ROMÂNIEI

Anul XII — Nr. 213

PARTEA I
LEGI, DECRETE, HOTĂRÂRI ȘI ALTE ACTE

Marți, 16 mai 2000

SUMAR

	Pagina		Pagina
DECIZII ALE CURȚII CONSTITUȚIONALE			
Decizia nr. 186 din 18 noiembrie 1999 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 278 din Codul de procedură penală	1-6	Decizia nr. 39 din 9 martie 2000 referitoare la excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. 12, teza finală, din Legea nr. 87/1994 pentru combaterea evaziunii fiscale	13-14
Decizia nr. 10 din 24 ianuarie 2000 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 350 alin. 1 din Codul de procedură penală	6-9	Decizia nr. 46 din 14 martie 2000 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 29 alineatul ultim din Legea fondului funciar nr. 18/1991, republicată	15-16
— Opinie separată	9-13		

DECIZII ALE CURȚII CONSTITUȚIONALE

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIA Nr. 186 din 18 noiembrie 1999

referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 278 din Codul de procedură penală

Lucian Mihai	— președinte
Costică Bulai	— judecător
Constantin Doldur	— judecător
Kozsokár Gábor	— judecător
Ioan Muraru	— judecător
Nicolae Popa	— judecător
Lucian Stângu	— judecător
Florin Bucur Vasilescu	— judecător
Romul Petru Vonica	— judecător
Iuliana Nedelcu	— procuror
Mihai Paul Cotta	— magistrat-asistent

Pe rol se află soluționarea excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 278 din Codul de procedură penală, excepție ridicată de Societatea Comercială „Bentoflux” — S.A. din Satu Mare în Dosarul nr. 909/1999 al Tribunalului Satu Mare, având ca părți pe autorul excepției, Ana Pinteș, precum și pe Petru Pinteș și Mihai Buțescu.

La apelul nominal s-a constatat lipsa tuturor părților, față de care procedura de citare a fost legal îndeplinită.

Cauza fiind în stare de judecată, reprezentantul Ministerului Public pune concluzii de respingere a excepției ca fiind inadmisibilă, deoarece Curtea Constituțională s-a mai pronunțat asupra acestor dispoziții și a stabilit că art. 278 din Codul de procedură penală este constituțional numai în măsura în care nu oprește persoana nemulțumită de soluționarea plângerii sale să se adreseze justiției în mod direct, în baza art. 21 din Constituție.

CURTEA,

având în vedere actele și lucrările dosarului, constată următoarele:

Prin Încheierea din 18 noiembrie 1999, pronunțată în Dosarul nr. 909/1999, **Tribunalul Satu Mare a sesizat Curtea Constituțională cu excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 278 din Codul de procedură penală**, excepție ridicată de Societatea Comercială „Bentoflux” — S.A. din

Satu Mare într-o cauză penală având ca obiect soluționarea recursului declarat de autorul excepției împotriva Sentinței penale nr. 301/1999, pronunțată de Judecătoria Satu Mare.

Autorul excepției de neconstituționalitate, în motivarea acesteia, a susținut că dispozițiile criticate sunt neconstituționale, deoarece închid calea persoanei nemulțumite de rezoluția dată de parchet de a se adresa justiției. Rezoluția de neîncepere a urmăririi penale este un act prin care se înfăptuiește justiția și este firesc și legal ca aceasta să fie verificată, cercetată și cenzurată de instanța judecătorească, singura autoritate care, potrivit art. 125 alin. (1) din Constituție, realizează justiția în România. Caracterul legal sau nelegal al cererii sale și, ca o consecință, al pretențiilor formulate ca parte civilă va rezulta numai în urma judecării pricinii și va fi constatat printr-o hotărâre judecătorească, cu respectarea principiilor publicității, contradictorialității și dreptului la apărare. Se susține totodată că atâta timp cât rechizitoriul nu obligă instanța la o anumită soluție, cu atât mai mult este legală intervenția instanței în cazul în care prin rezoluție parchetul dispune neînceperea urmăririi penale.

Instanța judecătorească, exprimându-și opinia, apreciază că dispozițiile art. 278 din Codul de procedură penală sunt neconstituționale, deoarece nu permit persoanei nemulțumite de rezoluția dată de procuror să se adreseze justiției, conform prevederilor art. 21 din Constituție. Conform aceleiași opinii „Rezoluția dată de Parchetul de pe lângă Judecătoria Satu Mare, prin prim-procurorul parchetului, în mod legal ar trebui să poată fi verificată, cercetată și cenzurată de instanța judecătorească, care, potrivit art. 125 alin. (1) din Constituție, înfăptuiește justiția”.

Potrivit art. 24 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, republicată, încheierea de sesizare a fost comunicată președinților celor două Camere ale Parlamentului și Guvernului, pentru a-și exprima punctele de vedere asupra excepției de neconstituționalitate ridicate.

Guvernul, în punctul său de vedere, consideră că excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 278 din Codul de procedură penală, în raport cu art. 21 din Constituție, este întemeiată numai în măsura în care se interpretează că împiedică adresarea directă la instanțele judecătorești a persoanei nemulțumite de soluționarea plângerii sale împotriva măsurilor sau actelor efectuate de procuror. În motivarea acestui punct de vedere se arată că prevederile art. 278 din Codul de procedură penală reglementează o cale de atac specifică împotriva actelor procurorului. Astfel, plângerea împotriva actelor efectuate de procuror se rezolvă de prim-procurorul parchetului respectiv, iar atunci când măsurile sau actele sunt ale acestuia plângerea este îndreptată procurorului ierarhic superior, fără însă ca legea să mai prevadă o altă cale de atac. Or, acestea fiind măsuri luate în cursul procesului penal, este firesc să fie supuse nu numai controlului ierarhic în cadrul Ministerului Public, dar și unui control din partea instanțelor judecătorești. Acest din urmă control este impus, în mod evident, de dispozițiile art. 21 din Constituție. Prin urmare, art. 278 din Codul de procedură penală, reglementând o cale specială de atac, nu împiedică accesul liber la justiție *in terminis* și deci dispozițiile acestui articol nu sunt în sine neconstituționale, ci incomplete. Cu alte cuvinte, se pot considera ca fiind neconstituționale dispozițiile articolului mai sus amintit numai în măsura în care vor fi interpretate că închid persoanei nemulțumite de soluția dată plângerii sale de către Ministerul Public calea de a se adresa justiției. De altfel, în privința constituționalității acestor dispoziții s-a pronunțat și Curtea Constituțională prin Decizia nr. 486 din 2 decembrie 1997, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 105 din 6 martie 1998, stabilind că dispozițiile art. 278 din Codul de procedură penală sunt constituționale

numai în măsura în care nu opresc persoana nemulțumită de soluționarea plângerii sale să se adreseze justiției în mod direct, în baza art. 21 din Constituție.

Președinții celor două Camere ale Parlamentului nu au comunicat punctele lor de vedere.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, punctul de vedere al Guvernului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, concluziile procurorului, dispozițiile legale criticate, raportate la prevederile Constituției, precum și Legea nr. 47/1992, reține următoarele:

În temeiul art. 144 lit. c) din Constituție și al art. 23 din Legea nr. 47/1992, republicată, Curtea Constituțională este competentă să soluționeze excepția ridicată.

Din examinarea încheierii de sesizare, precum și a susținerilor formulate în dosarul cauzei de autorul excepției de neconstituționalitate rezultă că excepția ridicată are ca obiect art. 278 din Codul de procedură penală, potrivit căruia: „*Plângerea împotriva măsurilor luate sau actelor efectuate de procuror sau efectuate pe baza dispozițiilor date de acesta se rezolvă de prim-procurorul parchetului. În cazul când măsurile și actele sunt ale prim-procurorului ori luate sau efectuate pe baza dispozițiilor date de către acesta, plângerea se rezolvă de procurorul ierarhic superior. Dispozițiile art. 275—277 se aplică în mod corespunzător.*”

Autorul excepției critică acest text, deoarece „închide calea persoanei nemulțumite de rezoluția dată de parchet de a se adresa justiției”.

Curtea Constituțională s-a pronunțat asupra excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 278 din Codul de procedură penală prin Decizia nr. 486 din 2 decembrie 1997, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 105 din 6 martie 1998. Cu acel prilej Curtea, admitând excepția de neconstituționalitate, a constatat că art. 278 din Codul de procedură penală este constituțional numai în măsura în care nu oprește persoana nemulțumită de soluționarea plângerii împotriva măsurilor sau actelor efectuate de procuror, ori efectuate pe baza dispozițiilor date de acesta și care nu ajung în fața instanțelor judecătorești, să se adreseze justiției în temeiul art. 21 din Constituție, ce urmează să se aplice în mod direct. În motivarea acestei soluții s-a arătat că, potrivit dispozițiilor art. 278 din Codul de procedură penală, plângerea împotriva măsurilor luate sau actelor efectuate de procuror se rezolvă de prim-procurorul parchetului, iar atunci când măsurile sau actele aparțin acestuia plângerea se rezolvă de procurorul ierarhic superior. Împotriva soluției date plângerii de către prim-procurorul sau de procurorul ierarhic superior legea nu prevede nici o cale de atac. Or, fiind vorba de acte și măsuri luate de procuror în cursul procesului penal, este necesar ca acestea să fie supuse nu numai controlului ierarhic în cadrul Ministerului Public, dar și controlului din partea instanțelor judecătorești. De aceea, persoana nemulțumită de soluția dată plângerii sale prin desfășurarea procedurii în cadrul Ministerului Public are dreptul de a se adresa instanței de judecată, în conformitate cu art. 21 alin. (1) din Constituție, care instituie principiul accesului liber la justiție. Așa fiind, dispozițiile art. 278 din Codul de procedură penală sunt neconstituționale în măsura în care nu permit persoanei nemulțumite de soluția dată plângerii sale de către organele Ministerului Public de a se adresa justiției. De altfel, dreptul persoanei de a se adresa justiției există nu numai în situația analizată, ci și în cazul actelor prin care procurorul pune capăt conflictului de drept penal, real sau aparent, astfel cum sunt rezoluția de neîncepere a urmăririi penale, prevăzută la art. 228 alin. 6 din Codul de procedură penală, scoaterea de sub urmărire penală sau încetarea urmăririi penale, reglementate de art. 11 pct. 1 lit. b) și c) din Codul de procedură penală. Acestea fiind acte de înfăptuire a justiției este firesc să fie verificate și

confirmate ori infirmate de instanțele judecătorești, singurele autorități prin a căror activitate se realizează justiția.

Considerentele cuprinse în Decizia Curții Constituționale nr. 486/1997 sunt pe deplin aplicabile și în prezenta cauză.

De altfel, însăși instanța judecătorească în fața căreia a fost ridicată excepția de neconstituționalitate, exprimându-și opinia, consideră că art. 278 din Codul de procedură penală contravine dispozițiilor art. 21 din Constituție. Cu toate acestea, instanța nu s-a conformat Deciziei Curții Constituționale nr. 486/1997, ci, mărginindu-se la constatarea că rezoluția procurorului de neîncepere a urmăririi penale „[...] ar trebui să poată fi verificată, cercetată și cenzurată de instanța judecătorească, care, potrivit art. 125 alin. (1) din Constituție, înfăptuiește justiția“, a sesizat Curtea Constituțională cu soluționarea excepției de neconstituționalitate a prevederilor art. 278 din Codul de procedură penală.

Procedând în acest fel, instanța judecătorească:

I. nu a aplicat în mod direct dispozițiile art. 21 din Constituție, referitoare la accesul liber în justiție; de aceea este necesară examinarea problemei obligației instanțelor judecătorești de aplicare directă a dispozițiilor Constituției atunci când nu există reglementare legală sau când a fost constatată neconstituționalitatea reglementării legale existente;

II. nu a dat curs dispozițiilor art. 145 alin. (2), fraza întâi, teza întâi, din Constituție, potrivit căreia „*Deciziile Curții Constituționale sunt obligatorii [...]*“, și nici dispozițiilor art. 23 alin. (3) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, republicată, conform căreia „*Nu pot face obiectul excepției prevederile legale a căror constituționalitate a fost stabilită potrivit art. 145 alin. (1) din Constituție sau prevederile constatate ca fiind neconstituționale printr-o decizie anterioară a Curții Constituționale*“; de aceea este necesară examinarea caracterului efectelor deciziilor Curții Constituționale pronunțate, conform art. 144 lit. c) din Constituție, pentru soluționarea excepțiilor de neconstituționalitate ridicate în fața instanțelor judecătorești;

III. nu s-a conformat dispozițiilor alin. (6) al art. 23 din Legea nr. 47/1992, republicată, potrivit căreia „*Dacă excepția este inadmisibilă, fiind contrară prevederilor alin. [...] (3), instanța o respinge printr-o încheiere motivată, fără a mai sesiza Curtea Constituțională*“; de aceea este necesară examinarea modului în care trebuie să procedeze instanțele judecătorești atunci când, referitor la prevederile legale de care depinde soluționarea cauzei, Curtea Constituțională a pronunțat anterior o decizie de constatare a neconstituționalității.

I. În legătură cu problema obligației instanțelor judecătorești de aplicare directă a dispozițiilor Constituției, atunci când nu există reglementare legală sau când a fost constatată neconstituționalitatea reglementării legale existente:

Prin Decizia nr. 486/1997 Curtea Constituțională a constatat că art. 278 din Codul de procedură penală este neconstituțional în măsura în care oprește persoana nemulțumită de soluționarea plângerii împotriva măsurilor sau actelor efectuate de procuror ori efectuate pe baza dispozițiilor date de acesta și care nu ajung în fața instanțelor judecătorești să se adreseze justiției în temeiul art. 21 din Constituție, conform căruia: „(1) *Orice persoană se poate adresa justiției pentru apărarea drepturilor, a libertăților și a intereselor sale legitime.*

(2) *Nici o lege nu poate îngădi exercitarea acestui drept.*“

Dimpotrivă, în speță, prin simpla constatare în sensul rezoluția procurorului de neîncepere a urmăririi penale „[...] ar trebui să poată fi verificată, cercetată și cenzurată de instanța judecătorească [...]“, instanța în fața căreia a fost ridicată excepția de neconstituționalitate ce face obiectul prezentei decizii s-a alăturat — implicit — modului în

care, în spețe asemănătoare, au procedat și alte instanțe judecătorești, care au considerat — explicit — că aplicarea directă de către organele autorității judecătorești a art. 21 din Constituție este inadmisibilă, în lipsa existenței, la nivel de lege, a unei reglementări referitoare la procedura ce trebuie urmată de către persoana nemulțumită spre a se adresa instanței judecătorești și, de asemenea, la procedura care trebuie desfășurată de către instanța judecătorească spre a soluționa cererea persoanei nemulțumite. În consecință, aceste instanțe judecătorești, fără a nega în mod direct caracterul obligatoriu al deciziilor Curții Constituționale, conform art. 145 alin. (2), fraza întâi, teza întâi, din Constituție, nu au dat curs Deciziei nr. 486/1997, așteptând intervenția Parlamentului spre a pune în aplicare această decizie prin reglementarea, în cadrul Codului de procedură penală, a procedurii concrete care să permită controlarea de către instanțele judecătorești a măsurilor la care se referă art. 278 din acest cod. Spre a se ajunge la concluzia inadmisibilității aplicării directe a dispozițiilor constituționale de către instanțele judecătorești au fost utilizate, în esență, următoarele două categorii de susțineri:

1. Susțineri referitoare la specificul activității de justiție, specific stabilit prin textele constituționale speciale aplicabile acestora, astfel:

— potrivit alin. (1) al art. 123 din Constituție, „(1) *Justiția se înfăptuiește în numele legii*“, iar conform alin. (2) al aceleiași text constituțional, „(2) *Judecătorii sunt independenți și se supun numai legii*“;

— potrivit art. 125 alin. (3) din Constituție, „*Competența și procedura de judecată sunt stabilite de lege*“.

Pornindu-se de la formulările cuprinse în aceste texte constituționale, se consideră că, în consecință, dispozițiile constituționale nu se adresează în mod direct organelor de justiție care aplică legile în vigoare, ci numai prin intermediul organelor legislative, care trebuie să se conformeze Constituției și să aducă modificări corespunzătoare legislației.

2. Susțineri conform căreia, în mod similar concluziei la care se ajunge prin susținerile imediat anterioare (de sub pct. 1), deciziile Curții Constituționale ar reprezenta, în realitate, o solicitare adresată legiuitorului, care, procedând la analiza acestei solicitări, trebuie să aducă modificările corespunzătoare legislației în vigoare „criticate“ prin deciziile Curții Constituționale; în consecință instanțelor judecătorești nu le-ar fi opozabile, în mod direct, deciziile Curții Constituționale, ci numai prin încorporarea de către legiuitor a acestor soluții în legislația pozitivă. În legătură cu aceste din urmă susțineri, Curtea observă că, în esență, este ridicată de fapt problema sferei efectelor deciziilor Curții Constituționale, îndeosebi în raport cu autoritatea judecătorească. De aceea, examinarea acestor susțineri se va face ulterior, în cadrul considerentelor cuprinse la pct. II al acestei decizii, referitoare la problema caracterului efectelor deciziilor Curții Constituționale pronunțate, conform art. 144 lit. c) din Constituție, pentru soluționarea excepțiilor de neconstituționalitate ridicate în fața instanțelor judecătorești.

Analizând cea dintâi categorie de susțineri, Curtea Constituțională constată că acestea sunt neîntemeiate, iar concluzia la care se ajunge, pe baza lor, reprezintă încălcarea directă a prevederilor art. 51 din Constituție („*Respectarea Constituției, a supremației sale și a legilor este obligatorie.*“), precum și încălcarea pe cale ocolită a prevederilor art. 145 alin. (2), fraza întâi, teza întâi, din Constituție („*Deciziile Curții Constituționale sunt obligatorii [...]*“), așa cum va rezulta din cele ce urmează.

Astfel, mai întâi, Curtea Constituțională observă, în legătură cu ansamblul celei dintâi categorii de susțineri, al cărui conținut este rezumat sub pct. 1 de mai sus, că refuzul aplicării directe a dispozițiilor art. 21 din Constituție

se întemeiază, în mod contradictoriu, tocmai pe invocarea și aplicarea directă a altor texte constituționale, și anume pe aplicarea directă a art. 123 alin. (1) și (2) și a art. 125 alin. (1) din Legea fundamentală. Aceasta echivalează cu susținerea că însăși Constituția interzice aplicarea directă a Constituției sau cu susținerea că aplicarea directă a Constituției înseamnă încălcarea Constituției. Se ajunge, în acest fel, la inconsecvențe de natură logică.

În al doilea rând, Curtea Constituțională observă că este inexact înțelesul ce este acordat de către aceste instanțe judecătorești termenului „lege” utilizat în cuprinsul art. 123 alin. (1) și (2) și al art. 125 alin. (3) din Constituție, ajungându-se la excluderea, din acest înțeles, a Legii fundamentale, așadar a Constituției. Într-adevăr, sub titlul marginal „Categorii de legi”, art. 72 din Constituție (plasat în cadrul unei secțiuni denumite „Legiferarea”) reglementează existența a trei categorii de „legi”: legile constituționale, legile organice și legile ordinare, iar instanțele judecătorești, în activitatea lor, nu pot selecta dintre aceste legi numai legile organice și legile ordinare, înlăturând aplicarea legilor constituționale.

În al treilea rând, este evident că finalitatea art. 123 alin. (1) și (2) și a art. 125 alin. (3) din Constituție nu este aceea de a exclude a Legii fundamentale din activitatea instanțelor judecătorești de aplicare a dreptului, ci este aceea de a interzice aplicarea de către acestea, peste „lege”, a actelor normative care au o putere inferioară „legii”. Cu alte cuvinte, scopul real al acestor texte constituționale este, după caz: de a interzice înlăturarea justiției în numele unor acte normative care, având putere inferioară „legii”, contravin acesteia — art. 123 alin. (1); de a interzice „supunerea” judecătorilor față de asemenea acte normative — art. 123 alin. (2); de a interzice stabilirea prin asemenea acte normative a „competenței și procedurii de judecată” — art. 125 alin. (3).

Așa fiind, rezultă cu claritate că dispozițiile constituționale pot și trebuie să fie aplicate în mod direct de către instanțele judecătorești atunci când legiuitorul nu a adoptat legi prin care să se procedeze la detalierea reglementării constituționale. Adoptarea de către legiuitor a unor asemenea legi este, de regulă, necesară, dar absența lor nu poate împiedica aplicarea imediată a voinței legiuitorului constituant. În plus, există situații când este evident că în aplicarea reglementărilor constituționale nici nu se impune adoptarea de legi. Acesta este, de exemplu, cazul art. 51 din Constituție („Respectarea Constituției, a supremației sale și a legilor este obligatorie.”), cel al art. 72 (prin care se reglementează „categoriile de legi”) etc.

Pentru aceleași rațiuni dispozițiile constituționale pot și trebuie să fie aplicate în mod direct de către instanțele judecătorești și în cazul în care, prin decizie a Curții Constituționale, a fost constatată neconstituționalitatea prevederilor legale existente, iar legiuitorul nu a procedat încă la modificarea sau abrogarea, după caz, a acelor prevederi legale.

II. În legătură cu problema caracterului efectelor deciziilor Curții Constituționale pronunțate, conform art. 144 lit. c) din Constituție, pentru soluționarea excepțiilor de neconstituționalitate ridicate în fața instanțelor judecătorești:

Este cunoscut că acest control se realizează asupra „[...] unei legi sau ordonanțe ori unei dispoziții dintr-o lege sau dintr-o ordonanță în vigoare, de care depinde soluționarea cauzei” — art. 23 alin. (1) din Legea nr. 47/1992 republicată.

Caracterul efectelor acestor decizii ale Curții Constituționale a mai fost examinat de acesta.

Astfel, prin Decizia nr. 169 din 2 noiembrie 1999, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 151 din 12 aprilie 2000, s-a arătat că, sub aspectul examinării textului fundamental este cel al art. 145 alin. (2), fraza întâi, teza întâi, din Constituție, conform căruia „Deciziile Curții

Constituționale sunt obligatorii [...]”. Totodată s-a precizat că acest text constituțional trebuie coroborat și cu alte dispoziții și principii constituționale, care, împreună, conturează conținutul prevederilor art. 23 alin. (3), teza a doua și alin. (6) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, republicată. Conform alin. (3) al art. 23 „Nu pot face obiectul excepției prevederile legale a căror constituționalitate a fost stabilită potrivit art. 145 alin. (1) din Constituție sau prevederile constatate ca fiind neconstituționale printr-o decizie anterioară a Curții Constituționale.”, iar alin. (6) al art. 23 dispune: „Dacă excepția este inadmisibilă, fiind contrară prevederilor alin. [...] (3), instanța o respinge printr-o încheiere motivată, fără a mai sesiza Curtea Constituțională.” Rezultă de aici că instanța judecătorească în fața căreia se ridică o excepție de neconstituționalitate referitoare la o lege sau ordonanță (ori la una sau mai multe dispoziții dintr-o lege sau ordonanță), a cărei neconstituționalitate fusese constatată de Curtea Constituțională printr-o decizie publicată anterior ridicării excepției de neconstituționalitate, are obligația de a face aplicarea acelei decizii anterioare a Curții Constituționale — inclusiv în cazul când acea decizie fusese pronunțată în temeiul art. 144 lit. c) din Constituție. În consecință, deciziile pronunțate în cadrul soluționării excepțiilor de neconstituționalitate nu produc doar efecte relative (*inter partes*), în cadrul procesului în care a fost ridicată excepția de neconstituționalitate, ci produc efecte absolute (*erga omnes*).

Prin Decizia nr. 169/1999 s-a mai reținut, de asemenea, că dispozițiile art. 23 alin. (3) și (6) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, republicată, își au fundamentul constituțional în mai multe dispoziții constituționale, după cum urmează:

a) conform art. 145 alin. (2), fraza întâi, teza întâi, „Deciziile Curții Constituționale sunt obligatorii [...]”. Întrucât aceste prevederi nu disting, rezultă că ele se aplică și deciziilor pronunțate în temeiul art. 144 lit. c) din Constituție;

b) potrivit art. 16 alin. (1), „Cetățenii sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără privilegii și fără discriminări”, iar conform art. 51 „Respectarea Constituției, a supremației sale și a legilor este obligatorie.” În lumina acestor două texte constituționale trebuie observat că, în măsura în care deciziile Curții Constituționale nu ar produce efecte *erga omnes*, s-ar putea ajunge la situația ca una și aceeași dispoziție legală — a cărei neconstituționalitate, prin ipoteză, a fost declarată printr-o decizie anterioară a Curții Constituționale — să nu se aplice în procesul în cadrul căruia excepția a fost ridicată, dar, pe de altă parte, să se aplice nestingherit în orice alt proces sau în orice altă împrejurare în care nu se pune problema unui proces în fața unei instanțe judecătorești. Este însă evident că asemenea consecințe ar fi contrare:

— egalității cetățenilor „în fața legii și a autorităților publice” [art. 16 alin. (1) din Constituție], fiindcă ar însemna: sub cel dintâi aspect, ca o lege declarată neconstituțională prin decizia Curții Constituționale să nu se aplice față de unele subiecte de drept (cele implicate în procesul care a prilejuit pronunțarea acelei decizii a Curții Constituționale), dar să se aplice față de alte subiecte de drept; iar sub cel de-al doilea aspect, ca autoritățile publice să aplice legea diferit față de unele sau altele dintre subiectele de drept, după cum acestea au fost ori nu au fost părți în procesul în cadrul căruia a fost ridicată excepția de neconstituționalitate.

— asigurării „respectării Constituției” și a „supremației” acesteia (art. 51 din Legea fundamentală).

S-a mai reținut, prin Decizia nr. 169/1999, că, de altminteri, indiferent de orice argumente care, într-un fel sau altul, ar tinde la concluzia că deciziile Curții Constituționale pronunțate în cadrul soluționării excepțiilor de neconstituționalitate nu ar produce efecte *erga omnes*, o

asemenea concluzie face abstracție de imposibilitatea ca o prevedere legală a cărei neconstituționalitate a fost stabilită — în mod definitiv, pe căile și de către autoritatea prevăzute de Constituție — să se mai aplice încă.

În ceea ce privește conturarea sferei obligativității *erga omnes* a deciziilor pronunțate în temeiul art. 144 lit. c) din Constituție, prin considerentele Deciziei Curții Constituționale nr. 169/1999 s-a mai constatat că, astfel cum rezultă indirect din cuprinsul art. 23 alin. (3) și (6) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, republicată, nu produc efecte *erga omnes*, ci doar *inter partes* (efecte relative), acele decizii ale Curții Constituționale prin care au fost respinse excepțiile de neconstituționalitate. Desigur, aceleași părți și pentru aceleași motive nu pot reitera excepția de neconstituționalitate, întrucât s-ar încălca autoritatea lucrului judecat. Dar, într-un alt proces, excepția poate fi reiterată, dându-se astfel posibilitatea reanalizării de către Curtea Constituțională a aceleiași probleme de neconstituționalitate, ca urmare a invocării unor temeuri noi ori a intervenirii altor elemente noi care să determine modificarea jurisprudenței Curții.

Ca o consecință a caracterului obligatoriu *erga omnes* al deciziilor Curții Constituționale, pronunțate în baza art. 144 lit. c) din Constituție, prin care se constată neconstituționalitatea unei legi sau a unei ordonanțe, prevederea normativă a cărei neconstituționalitate a fost constatată nu mai poate fi aplicată de nici un subiect de drept (cu atât mai puțin de autoritățile și instituțiile publice), încetându-și de drept efectele pentru viitor, și anume de la data publicării deciziei Curții Constituționale în Monitorul Oficial al României, potrivit tezei a doua din fraza întâi a art. 145 alin. (2) din Constituție. Fără îndoială că, în urma pronunțării unei decizii prin care Curtea Constituțională constată neconstituționalitatea unei legi sau ordonanțe, Parlamentul sau, după caz, Guvernul are obligația de a interveni în sensul modificării sau al abrogării actului normativ declarat ca fiind neconstituțional. Dar — astfel cum s-a precizat prin Decizia nr. 169/1999 — aceasta nu înseamnă că, în situația în care o asemenea intervenție nu s-ar produce ori ar întârzia, decizia Curții Constituționale și-ar înceta efectele. Dimpotrivă, aceste efecte se produc în continuare, fiind opozabile *erga omnes*, în vederea asigurării supremației Constituției, conform art. 51 al acesteia.

În sfârșit, potrivit Deciziei nr. 169/1999, caracterul obligatoriu *erga omnes* al deciziilor Curții Constituționale, prin care se constată neconstituționalitatea unei legi sau a unei ordonanțe, implică existența răspunderii juridice în cazul nerespectării acestor decizii. Sub acest aspect există echivalență cu situația în care nu este respectată o lege adoptată de Parlament ori o ordonanță emisă de Guvern. Sau, în termeni mai generali, este vorba despre problema identificării răspunderii juridice atunci când una dintre autoritățile statului nu dă curs măsurilor stabilite, în limitele competențelor atribuite prin Constituție, de către o altă autoritate a statului. Într-o asemenea situație identificarea răspunderii juridice decurge din caracterul imperativ al dispozițiilor art. 1 alin. (3) din Constituție, potrivit cărora „*România este stat de drept [...]*”. Altfel, s-ar ajunge la înlăturarea de către una dintre puterile statului a acestui principiu constituțional fundamental, ceea ce este inadmisibil. De asemenea, în lumina dispozițiilor art. 11 și 20 din Constituție, răspunderea juridică pentru nerespectarea unei decizii a Curții Constituționale poate consta, în măsura în care sunt îndeplinite condițiile prevăzute de Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, în pronunțarea unei hotărâri a Curții Europene a Drepturilor Omului împotriva statului.

Toate aceste considerente cuprinse în Decizia Curții Constituționale nr. 169/1999 sunt pe deplin aplicabile și în prezenta cauză.

III. În legătură cu problema privind modul în care trebuie să procedeze instanțele judecătorești atunci când, referitor la prevederile legale de care depinde soluționarea cauzei, Curtea Constituțională a pronunțat anterior o decizie de constatare a neconstituționalității:

Instanțele judecătorești au competența ca — în condițiile legii — să constate, printr-o încheiere motivată, că o excepție de neconstituționalitate este „admisibilă” sau „inadmisibilă” ori, mai precis, că este „admisibilă” sau „inadmisibilă” cererea unei părți sau a procurorului de ridicare a unei excepții de neconstituționalitate, cu consecința suspendării cauzei și a sesizării Curții Constituționale în vederea soluționării excepției. În ipoteza în care o instanță judecătorească admite în mod eronat o asemenea cerere, în loc să o respingă — potrivit legii — ca fiind inadmisibilă, Curtea Constituțională are competența de a constata că sesizarea sa a fost făcută nelegal și, în consecință, să respingă ea însăși, prin decizie, excepția de neconstituționalitate ca fiind „inadmisibilă”. Pe de altă parte, atunci când sesizarea Curții Constituționale s-a făcut în mod corect, întrucât — potrivit legii — excepția de neconstituționalitate era „admisibilă” [caz în care instanța are și obligația ca, potrivit art. 23 alin. (4) din Legea nr. 47/1992, republicată, să își exprime „*opinia asupra excepției*”], numai Curții Constituționale îi revine competența de a „admite” sau de a „respinge” excepția de neconstituționalitate, așadar de a soluționa excepția „pe fond”, adică de a constata că prevederile legale ce fac obiectul excepției sunt, după caz, neconstituționale („admitere a excepției”) ori constituționale („respingere a excepției”).

Astfel cum rezultă din dispozițiile art. 23 alin. (3) și (6) din Legea nr. 47/1992, republicată, una dintre situațiile de „inadmisibilitate” a ridicării unei excepții de neconstituționalitate este cea în care excepția are ca obiect „[...] *prevederile constatate ca fiind neconstituționale printr-o decizie anterioară a Curții Constituționale*”. Aceasta înseamnă, în primul rând, că este inadmisibil ca instanța însăși să ridice, din oficiu, o asemenea excepție. În al doilea rând, aceasta mai înseamnă că, dacă o asemenea excepție este ridicată de părți sau de procuror, instanța judecătorească are obligația să respingă, ca fiind inadmisibilă, cererea prin care excepția a fost ridicată, fără a mai sesiza Curtea Constituțională și fără a suspenda judecarea cauzei [astfel cum prevede art. 23 alin. (5), pentru ipoteza ridicării unei excepții de neconstituționalitate printr-o cerere admisibilă]. În sfârșit, în al treilea rând, aceasta mai înseamnă că, respingând cererea prin care este ridicată excepția de neconstituționalitate, instanța, continuând soluționarea cauzei, are obligația de a respecta decizia Curții Constituționale, așadar are obligația ca, după caz:

— să nu aplice în acea cauză dispozițiile legale a căror neconstituționalitate a fost constatată prin decizia Curții Constituționale;

— să aplice dispozițiile legale de care depinde soluționarea cauzei și la care se referă decizia Curții Constituționale, dar niciodată în acel înțeles care, astfel cum s-a constatat prin acea decizie, este contrar Constituției.

În oricare dintre cele două situații de mai sus și în măsura în care este cazul, este necesar ca instanța judecătorească să aplice direct dispozițiile Constituției, de care depinde soluționarea procesului, în absența unor reglementări legale care să fi înlocuit ori completat prevederile cu privire la care a fost pronunțată decizia Curții Constituționale.

Din ansamblul considerentelor anterioare rezultă că în prezenta speță instanța judecătorească avea obligația ca, în condițiile existenței Deciziei Curții Constituționale nr. 486/1997 referitoare la prevederile art. 278 din Codul de procedură penală, să se conformeze efectelor obligatorii

erga omnes ale acesteia și, în consecință, să respingă cererea de ridicare a excepției de neconstituționalitate, ca fiind inadmisibilă, fără a mai sesiza Curtea Constituțională, urmând ca, în vederea continuării soluționării cauzei aflate pe rolul său, să aplice direct dispozițiile art. 21 din

Constituție privind garantarea liberului acces în justiție. Neprocedându-se în acest fel, se impune ca, prin prezenta decizie a Curții Constituționale, excepția de neconstituționalitate să fie respinsă, ca fiind inadmisibilă, în baza art. 23 alin. (3) și (6) din Legea nr. 47/1992, republicată.

Față de cele de mai sus, în temeiul art. 144 lit. c) și al art. 145 alin. (2) din Constituție, precum și al art. 13 alin. (1) lit. A.c), al art. 23 și al art. 25 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, republicată,

CURTEA

În numele legii

DECIDE :

Respinge, ca fiind inadmisibilă, excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 278 din Codul de procedură penală, excepție ridicată de Societatea Comercială „Bentoflux”—S.A. din Satu Mare în Dosarul nr. 909/1999 al Tribunalului Satu Mare.

Definitivă și obligatorie.

Pronunțată în ședința publică din data de 18 noiembrie 1999.

PREȘEDINTELE CURȚII CONSTITUȚIONALE,
LUCIAN MIHAI

Magistrat-asistent,
Mihai Paul Cotta

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIA Nr. 10

din 24 ianuarie 2000

**referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 350 alin. 1
din Codul de procedură penală**

Lucian Mihai	— președinte
Costică Bulai	— judecător
Constantin Doldur	— judecător
Kozsokár Gábor	— judecător
Ioan Muraru	— judecător
Nicolae Popa	— judecător
Lucian Stângu	— judecător
Florin Bucur Vasilescu	— judecător
Romul Petru Vonica	— judecător
Iuliana Nedelcu	— procuror
Florentina Geangu	— magistrat-asistent

Pe rol se află soluționarea excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 350 alin. 1 din Codul de procedură penală, excepție ridicată de Alexe Prună în Dosarul nr. 707/1999 al Curții de Apel Galați — Secția penală.

Dezbaterile au avut loc în ședința publică din data de 18 noiembrie 1999, în prezența autorului excepției și a reprezentantului Ministerului Public, fiind consemnate în încheierea de la acea dată, când Curtea, având nevoie de timp pentru a delibera, a amânat pronunțarea pentru 25 noiembrie și apoi pentru 16 decembrie 1999, 20 decembrie 1999, 20 ianuarie 2000 și 24 ianuarie 2000.

CURTEA,

având în vedere actele și lucrările dosarului, constată următoarele:

Prin Încheierea din 10 iunie 1999, pronunțată în Dosarul nr. 707/1999, Curtea de Apel Galați — Secția penală a sesizat Curtea Constituțională cu excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 350 alin. 1 din

Codul de procedură penală, excepție ridicată de Alexe Prună.

Prin **motivele invocate în susținerea excepției, depuse la dosarul cauzei, autorul excepției de neconstituționalitate** arată că el a fost condamnat, prin Sentința penală nr. 16 din 5 februarie 1999 a Tribunalului Vrancea, la un an și două luni închisoare pentru săvârșirea tentativei de omor calificat [art. 20 raportat la art. 175 lit. i), cu aplicarea art. 73 lit. b) din Codul penal] și că, prin aceeași sentință, instanța a menținut, potrivit art. 350 din Codul de procedură penală, măsura arestării preventive și a dedus, conform art. 88 din Codul penal, detenția de la 2 octombrie 1998 la 5 februarie 1999. În urma apelurilor declarate de Parchetul de pe lângă Tribunalul Vrancea și de partea vătămată dosarul a fost înregistrat pe rolul Curții de Apel Galați la 1 aprilie 1999 și a avut un prim termen la 6 mai 1999, când instanța nu a luat în discuție starea de arest a inculpatului. Referitor la durata arestării preventive se susține că atât prevederile art. 23 alin. (4) din Constituție, cât și dispozițiile art. 149 alin. 1 din Codul de procedură penală stabilesc că aceasta nu poate depăși 30 de zile, iar prelungirea arestării se aprobă numai de instanța de judecată. Rezultă că și în cazul în care arestarea inculpatului s-a dispus în faza judecătii aceasta nu poate să dureze până la soluționarea definitivă a cauzei, întrucât măsura luată de instanță nu poate fi exclusă de la respectarea regulilor instituite prin dispozițiile art. 23 alin. (4) din Constituție. Autorul excepției invocă, în acest sens, Decizia Curții Constituționale nr. 60/1994, rămasă definitivă ca urmare a Deciziei nr. 20/1995, Decizia nr. 1/1996 și Decizia nr. 546/1997, care au constatat că sunt necon-

stituționale dispozițiile art. 149 alin. 3 din Codul de procedură penală, potrivit cărora arestarea inculpatului în cursul judecății durează până la soluționarea definitivă a cauzei. Pornind de la prevederile Constituției și de la jurisprudența Curții Constituționale în materie, autorul excepției susține că arestarea inculpatului nu poate funcționa în afara regulilor constituționale, adică fără să fie supusă duratei de 30 de zile, iar dacă subzistă motivele arestării și după expirarea acestui termen, instanța urmează să prelungească durata arestării de fiecare dată până la cel mult 30 de zile. Întrucât nici modificările Codului de procedură penală, prin Legea nr. 141/1996, nu au prevăzut prelungirea arestării preventive distinct pentru cele două faze ale procesului penal, deși acest lucru se impunea în urma declarării ca neconstituționale a dispozițiilor art. 149 alin. 3 din Codul de procedură penală, înseamnă că legiuitorul a înțeles să instituie o singură procedură în materia prelungirii arestării, și anume cea prevăzută de dispozițiile art. 159 din Codul de procedură penală. În ceea ce privește „menținerea” arestării preventive, aceasta nu este prevăzută ca măsură preventivă. Legea se referă la menținerea arestării în două situații: prima, prevăzută la art. 300 alin. 3 din Codul de procedură penală care dispune că, în cazul în care inculpatul este arestat, instanța legal sesizată este datoare să verifice din oficiu, la prima înfățișare, regularitatea luării acestei măsuri; și a doua, prevăzută la art. 350 alin. 1 din Codul de procedură penală, când instanței îi revine obligația ca prin hotărâre, deci la pronunțarea sentinței, să se pronunțe cu privire la revocarea, menținerea sau luarea măsurii arestării inculpatului. Autorul excepției arată că aceste două măsuri nu pot fi rupte de dispozițiile art. 23 alin. (4) din Constituție. Astfel, dispozițiile art. 300 alin. 3 din Codul de procedură penală obligă instanța să verifice regularitatea luării și menținerii stării de arest a inculpatului în raport cu prevederile constituționale, aceste dispoziții legale înscriindu-se ca o garanție a respectării principiului libertății individuale prevăzut în art. 23 din Constituție. Menținerea arestării preventive este corespondentul, în plan tehnic, al prelungirii acestei măsuri, obligația instanței fiind aceea de a acorda termene circumscrise duratei de 30 de zile, așa cum a făcut instanța de fond, Tribunalul Vrancea, care a menținut măsura arestării preventive, termen de termen, comunicând locului de deținere prelungirea mandatului de arestare.

În ceea ce privește menținerea arestării preventive, reglementată prin dispozițiile art. 350 alin. 1 din Codul de procedură penală, aceasta este subordonată, arată autorul excepției, obligativității respectării dispozițiilor cuprinse în titlul IV cap. I din partea generală a Codului de procedură penală, privitor la măsurile preventive. Aceasta înseamnă că și în acest caz menținerea arestării nu poate depăși 30 de zile fără ca instanța să nu se pronunțe, din oficiu, cu privire la necesitatea și oportunitatea prelungirii arestării conform prevederilor art. 159 din Codul de procedură penală.

În sinteză, autorul excepției arată că măsura arestării preventive peste durata legală de 30 de zile este neconstituțională, fiind în vădită contradicție cu prevederile art. 23 din Constituție. Atâta timp cât dispozițiile art. 23 alin. (4) din Constituție consacră, în materia arestării preventive, instituțiile „mandatului” și „prelungirii”, iar în Codul de procedură penală nu se prevede altă procedură a prelungirii duratei arestării în faza de judecată, înseamnă că măsura menținerii peste durata legală, indiferent că dosarul se află pe rol sau este soluționat de instanța de fond, este neconformă cu dispozițiile constituționale. Menținerea măsurii arestării preventive, o dată cu pronunțarea pe fond a instanței, nu trebuie înțeleasă ca o arestare *sine die*, atâta timp cât hotărârea nu este definitivă, iar conflictul de drept

penal nu este rezolvat. Menținerea arestării preventive atât în faza de judecată, cât și ca obligație a instanței de a se pronunța asupra ei prin hotărâre, potrivit art. 350 alin. 1 din Codul de procedură penală, trebuie înțeleasă ca fiind forma prin care instanța se pronunță cu privire la arestarea în cadrul general prezentat în titlul IV cap. I din Codul de procedură penală. În cazul arestării preventive a inculpatului singura posibilitate ca, la expirarea celor 30 de zile, starea de arest să fie menținută este „prelungirea” acesteia, fiindcă nu se poate menține ceva ce nu mai există. În sprijinul tezei că menținerea arestării nu poate depăși durata legală de 30 de zile sunt aduse două argumente, astfel: a) în considerentele Deciziei Curții Constituționale nr. 1 din 9 ianuarie 1996 se arată că „menținerea stării de arest este echivalentă, sub aspectul garanțiilor constituționale ale libertății individuale, cu luarea acestei măsuri în cursul judecății”; b) reglementarea dată prin art. 350 alin. 1 din Codul de procedură penală, care condiționează măsura arestării preventive de respectarea dispozițiilor cuprinse în titlul IV cap. I al părții generale a Codului de procedură penală, ceea ce dovedește că legiuitorul nu a căutat să se abată de la dispozițiile privind luarea și durata măsurii arestării preventive.

Referindu-se la cazul în speță, autorul excepției arată că măsura arestării sale preventive prin hotărârea de condamnare, fără ca aceasta să fie prelungită legal, timp de câteva luni, până la soluționarea apelului, este neconstituțională.

Exprimându-și opinia, instanța de judecată apreciază că excepția este neîntemeiată, deoarece menținerea măsurii arestării preventive luate de instanța de fond prin hotărârea de condamnare este valabilă până la pronunțarea unei hotărâri definitive, nemaifiind necesară, prin urmare, prelungirea arestării la expirarea perioadei pentru care a fost luată. În speță, măsura luată de instanța de fond, prin hotărârea de condamnare, durează până la soluționarea definitivă a cauzei, dacă instanța nu dispune revocarea ei. Cu alte cuvinte, această arestare preventivă se ia pe durată nedeterminată, iar nu pe durată maximă de 30 de zile, prevăzută la art. 149 alin. 1 din Codul de procedură penală, motiv pentru care, pentru a-și menține valabilitatea, nu este necesară prelungirea acesteia din 30 în 30 de zile, în condițiile art. 155–160 din Codul de procedură penală, procedură care este aplicabilă exclusiv arestării preventive dispuse de procuror și prelungită, potrivit art. 155 alin. 2 din același cod, de instanța la care i-ar reveni competența să judece cauza în fond.

Potrivit art. 24 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, republicată, încheierea de sesizare a fost comunicată președinților celor două Camere ale Parlamentului și Guvernului, pentru a-și exprima punctele de vedere asupra excepției de neconstituționalitate ridicate.

În punctul de vedere al Guvernului se arată că art. 350 alin. 1 din Codul de procedură penală trebuie interpretat în contextul general al reglementărilor din Codul de procedură penală și, în primul rând, în raport cu toate prevederile privind măsurile procesuale referitoare la „starea de libertate” a inculpatului sau a condamnatului și nu numai în raport cu cele care se referă în mod expres la măsura arestării preventive. De asemenea, se arată că în Codul de procedură penală termenul „arestare” se folosește în diferite înțelesuri procesuale, în raport cu diferitele stadii și momente ale desfășurării procesului penal, în raport cu scopul urmărit prin luarea măsurii privind libertatea inculpatului sau condamnatului, precum și, în raport cu natura activității procesuale principale căreia i se atașează măsura procesuală privind starea de libertate a acestuia. În opinia Guvernului art. 350 alin. 1 din Codul de procedură penală trebuie interpretat în contextul întregului conținut al

art. 350, precum și al denumirii sale marginale, care este cea de *Măsuri cu privire la starea de libertate*, iar alin. 2 și 3 se referă la obligația instanței de a dispune punerea în libertate a inculpatului arestat preventiv; în aceeași situație se află și alin. 5 și 6. Alin. 4 al art. 350 folosește termenul „arestarea inculpatului”, fără alt calificativ, precizând că hotărârea pronunțată în cazul alineatelor precedente cu privire la arestarea inculpatului este executorie. Se arată că se impune a fi evocat și art. 382 alin. 3, care, referindu-se la admiterea apelului, prevede că, atunci când prima instanță a dispus arestarea inculpatului, instanța de apel poate menține măsura arestării în caz de desființare a hotărârii. În opinia Guvernului, din aceste texte care se referă la faza judecătii reiese că legiuitorul nu folosește sintagma „măsura arestării preventive” ca măsură dispusă de instanța de judecată la pronunțarea hotărârii, ci la măsurile procesuale proprii fazei de judecată, pe care instanța le poate lua o dată cu pronunțarea hotărârii, privind starea de libertate a inculpatului. Se apreciază că legiuitorul a voit să marcheze prin aceasta specificul măsurii arestării în stadiul pronunțării hotărârii față de arestarea dispusă în faza urmăririi penale și în faza judecătii. În esență, se susține că arestarea dispusă prin hotărârea de condamnare nu este o prelungire a măsurii preventive luate sau menținute de instanță în timpul desfășurării judecătii, ea având o altă funcție și un alt temei decât arestarea preventivă. Este, susține Guvernul, o măsură procesuală dispusă pentru asigurarea executării unei pedepse determinate, pronunțată ca urmare a judecării în fond a cauzei, și înseamnă, în fapt, „un început de executare” a pedepsei aplicate. Se mai arată că prevederile cuprinse în cap. I titlul IV al părții generale a Codului de procedură penală nu pot fi aplicabile arestării dispuse prin hotărârea instanței asupra fondului, deoarece această arestare este menită să asigure executarea pedepsei. Dacă instanța de apel ar trebui să prelungească această arestare din 30 în 30 de zile, textele care prevăd ce conține hotărârea instanței de fond ar fi trebuit să prevadă că arestarea se dispune pe o perioadă de cel mult 30 de zile. În concluzie, în opinia Guvernului se arată că art. 23 alin. (4) din Constituție privește numai faza de urmărire penală și cea de judecată până la pronunțarea unei hotărâri asupra fondului, textul constituțional neputând fi aplicabil la situațiile ivite după pronunțarea unei asemenea hotărâri judecătorești. În consecință, se apreciază că excepția de neconstituționalitate privind art. 350 alin 1 din Codul de procedură penală nu este întemeiată.

Președinții celor două Camere ale Parlamentului nu au comunicat punctele lor de vedere.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, punctul de vedere al Guvernului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, susținerile autorului excepției și ale procurorului, dispozițiile legale criticate, raportate la prevederile Constituției, precum și dispozițiile Legii nr. 47/1992, reține următoarele:

Potrivit art. 144 lit. c) din Constituție și art. 23 din Legea nr. 47/1992, republicată, Curtea Constituțională a fost legal sesizată și este competentă să soluționeze excepția de neconstituționalitate ridicată.

Critica de neconstituționalitate privește dispozițiile art. 350 alin. 1 din Codul de procedură penală, care au următorul cuprins: „*Instanța are îndatorirea ca prin hotărârea sa să se pronunțe cu privire la revocarea, menținerea sau luarea măsurii arestării inculpatului, ținând seama de dispozițiile din partea generală, titlul IV, capitolul I.*”

Autorul excepției susține că prevederile art. 350 alin. 1 din Codul de procedură penală contravin art. 23 alin. (4) din Constituție, dispoziții conform cărora: „*Arestarea se face*

în temeiul unui mandat emis de magistrat, pentru o durată de cel mult 30 de zile. Asupra legalității mandatului, arestatul se poate plânge judecătorului, care este obligat să se pronunțe prin hotărâre motivată. Prelungirea arestării se aprobă numai de instanța de judecată.”

Examinând excepția de neconstituționalitate, Curtea Constituțională constată că aceasta este întemeiată și urmează să fie admisă.

Arestarea preventivă face parte din categoria măsurilor procesuale destinate să asigure buna desfășurare a procesului, iar nu din categoria pedepselor. Ea își păstrează acest caracter până la rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare și se poate menține sau revoca atât prin hotărârea de condamnare în primă instanță, cât și prin hotărârea instanței de a menține sau de a lua, pentru prima dată, această măsură. De aceea, dreptul inculpatului de a cere liberarea provizorie se menține și după condamnarea în primă instanță, până la rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare, după care inculpatul are statutul de condamnat, aflat, de această dată, în executarea pedepsei, iar nu în executarea arestării preventive.

Menținerea stării de arest preventiv o dată cu pronunțarea hotărârii instanței de fond nu trebuie înțeleasă ca o arestare *sine die* atâta timp cât hotărârea nu este definitivă, iar conflictul de drept penal nu este rezolvat. Menținerea sau luarea măsurii arestării preventive în faza de judecată, inclusiv cu ocazia pronunțării hotărârii, potrivit art. 350 alin. 1 din Codul de procedură penală, trebuie înțeleasă ca fiind forma prin care instanța se pronunță cu privire la arestare în cadrul general prevăzut de titlul IV cap. I din partea generală a Codului de procedură penală.

Curtea Constituțională s-a pronunțat cu privire la libertatea persoanei în cursul procesului penal, în principal prin Decizia nr. 60 din 25 mai 1994, rămasă definitivă ca urmare a Deciziei nr. 20 din 15 februarie 1995, ambele publicate în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 57 din 28 martie 1995; Decizia nr. 1 din 9 ianuarie 1996, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 141 din 8 iulie 1996, și prin Decizia nr. 546 din 4 decembrie 1997, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 98 din 2 martie 1998. Atât prin Decizia nr. 60/1994, cât și prin Decizia nr. 546/1997 Curtea Constituțională a constatat că „prevederea potrivit căreia «*Arestarea inculpatului în cursul judecătii durează până la soluționarea definitivă a cauzei*» din art. 149 alin. 3 din Codul de procedură penală este neconstituțională, urmând, în legătură cu durata arestării, să se facă aplicarea directă a art. 23 alin. (4) din Constituție”. Curtea Constituțională a stabilit că textul art. 23 alin. (4) din Constituție se referă la arestare, în general, astfel că prevederile sale trebuie respectate ori de câte ori se dispune arestarea unei persoane, măsură ce afectează grav libertatea acesteia, indiferent dacă se produce în faza de urmărire penală sau în cursul judecării cauzei. Așa fiind, la expirarea termenului de 30 de zile instanța are obligația constituțională să verifice, din oficiu, dacă se mai impune menținerea arestării preventive și, în caz afirmativ, să dispună prelungirea acesteia cu încă cel mult 30 de zile. Dacă motivele arestării subsistă după expirarea acestui termen, instanța are posibilitatea, în aceleași condiții prevăzute la art. 23 din Constituție, să prelungească durata arestării, dar de fiecare dată până la cel mult 30 de zile.

În raport cu cele arătate, dispozițiile art. 350 alin. 1 din Codul de procedură penală sunt neconstituționale în măsura în care se interpretează în sensul că menținerea sau luarea măsurii arestării inculpatului se dispune pe o durată nedeterminată și nu pe cel mult 30 de zile, astfel cum prevede art. 23 alin. (4) din Constituție.

Pentru considerentele expuse, în temeiul art. 144 lit. c) și al art. 145 alin. (2) din Constituție, precum și al art. 13 alin. (1) lit. A.c), al art. 23 alin. (3) și al art. 25 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, republicată, cu majoritate de voturi,

CURTEA,

În numele legii

DECIDE :

Admite excepția de neconstituționalitate ridicată de Alexe Prună în Dosarul nr. 707/1999 al Curții de Apel Galați — Secția penală și constată că dispozițiile art. 350 alin. 1 din Codul de procedură penală sunt neconstituționale în măsura în care se interpretează în sensul că menținerea sau luarea măsurii arestării inculpatului se dispune pe durată nedeterminată, iar nu pentru durata de cel mult 30 de zile prevăzută la art. 23 alin. (4) din Constituție.

Definitivă și obligatorie.

Decizia se comunică celor două Camere ale Parlamentului și Guvernului.

Pronunțată în ședința publică din data de 24 ianuarie 2000.

PREȘEDINTELE CURȚII CONSTITUȚIONALE,

LUCIAN MIHAI

Magistrat-asistent,
Florentina Geangu

★

OPINIE SEPARATĂ

Considerăm că prevederile art. 350 alin. 1 din Codul de procedură penală sunt constituționale, iar soluția care se impune în speță este aceea de respingere a excepției de neconstituționalitate.

I. Art. 350 alin. 1 din Codul de procedură penală dispune: *„Instanța are îndatorirea ca prin hotărârea sa să se pronunțe cu privire la revocarea, menținerea sau luarea măsurii arestării inculpatului, ținând seama de dispozițiile din partea generală, titlul IV, capitolul I.”*

Aceste dispoziții legale nu contravin prevederilor art. 23 alin. (4) din Constituție, conform cărora: *„Arestarea se face în temeiul unui mandat emis de magistrat, pentru o durată de cel mult 30 zile. Asupra legalității mandatului, arestatul se poate plânge judecătorului, care este obligat să se pronunțe prin hotărâre motivată. Prolungirea arestării se aprobă numai de instanța de judecată.”*

Textul art. 23 alin. (4) din Constituție nu conține o redactare clară, ceea ce impune realizarea unei operațiuni de interpretare, în vederea aplicării sale. Astfel, din conținutul art. 23 alin. (4), rezultă că sunt avute în vedere trei etape distincte, reglementate — fiecare dintre ele — printr-o teză distinctă, în următoarea succesiune:

— *„Arestarea se face în temeiul unui mandat emis de magistrat, pentru o durată de cel mult 30 de zile. [...]”*;

— *„[...] Asupra legalității mandatului, arestatul se poate plânge judecătorului, care este obligat să se pronunțe prin hotărâre motivată. [...]”*;

— *„[...] Prolungirea arestării se aprobă numai de instanța de judecată.”*

În cadrul fiecăreia dintre cele trei etape distincte subiectul activității procesuale este indicat printr-un termen distinct, și anume: *„magistrat”*; *„judecător”*; *„instanța judecătorească”*. Acest mod de redactare ridică întrebarea dacă enunțul normativ conținut în cadrul celei dintâi teze este aplicabil și pentru ipotezele — distincte — reglementate prin următoarele două teze. Această întrebare se ridică, îndeosebi, referitor la raportul celei dintâi teze cu enunțul normativ cuprins în teza a treia. Astfel, se pune întrebarea dacă subiectul activității indicat în teza a treia — *„instanța judecătorească”* — este supus, deopotrivă, și reglementărilor din cadrul celei dintâi teze, ce indică un alt subiect al activității, și anume *„magistratul”* (care, potrivit legislației în vigoare, poate fi judecător, dar și procuror); în

mod concret, aceasta înseamnă că se ridică întrebarea dacă și *„instanța judecătorească”* (indicată de teza a treia) are obligația ca, la fel ca și *„magistratul”* (indicat de cea dintâi teză), să nu prelungească arestarea pentru o durată de peste 30 zile.

În sensul unui răspuns afirmativ, funcționează argumentul că, întrucât ambele teze sunt cuprinse înăuntrul aceluiași alineat, este rațional ca prevederile tezei întâi să acopere și ipoteza avută în vedere prin teza a treia. Acest argument este îmbrățișat — implicit — prin decizia la care se referă prezenta opinie separată, precum și prin deciziile anterioare ale Curții Constituționale, menționate în cuprinsul motivării acesteia (în principal: Decizia nr. 60 din 25 mai 1994, rămasă definitivă ca urmare a Deciziei nr. 20 din 15 februarie 1995, ambele publicate în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 57 din 28 martie 1995; Decizia nr. 1 din 9 ianuarie 1996, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 141 din 8 iulie 1996; Decizia nr. 546 din 4 decembrie 1997, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 98 din 2 martie 1998). Numai în acest fel se explică afirmația, din cuprinsul deciziei pronunțate în prezenta speță, conform căreia **„[...] textul art. 23 alin. (4) din Constituție se referă la arestare, în general, astfel că prevederile sale trebuie să fie respectate ori de câte ori se dispune arestarea unei persoane [...]”**.

Este însă posibil și un răspuns negativ, pentru care funcționează argumentul că, dacă legiuitorul constituant ar fi voit să instituie aceeași condiție de durată (*„cel mult 30 zile”*) și pentru prelungirea arestării de către *„instanța judecătorească”*, ar fi putut să o facă în mod expres, astfel cum, de altfel, a făcut-o în cadrul celei dintâi teze, referitoare la *„magistrat”*.

II. Simpla posibilitate a formulării unor asemenea răspunsuri diferite, pe bază de argumente, atrage necesitatea interpretării textului art. 23 alin. (4) din Constituție.

Această consecință impune să fie avute în vedere prevederile art. 20 alin. (1) din Constituție, potrivit cărora *„Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile cetățenilor vor fi interpretate și aplicate în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, Pactele și cu celelalte tratate la care România este parte”*, precum și prevederile art. 11 alin. (1) din Constituție, conform cărora

„Statul român se obligă să îndeplinească întocmai și cu bună-credință obligațiile ce-i revin din tratatele la care este parte“.

Din această perspectivă, pentru interpretarea și aplicarea prevederilor art. 23 alin. (4) din Constituție sunt relevante dispozițiile art. 9 din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice, conform cărora: „1. Orice om are dreptul la libertate și la securitatea persoanei sale. Nimeni nu poate fi arestat sau deținut în mod arbitrar. Nimeni nu poate fi privat de libertatea sa decât pentru motive legale și în conformitate cu procedura prevăzută de lege.

2. Orice individ arestat va fi informat, în momentul arestării sale, despre motivele acestei arestări și va fi înștiințat, în cel mai scurt timp, de orice învinuire care i se aduce.

3. Orice individ arestat sau deținut pentru comiterea unei infracțiuni penale va fi adus, în termenul cel mai scurt, în fața unui judecător sau a unei alte autorități împuternicite prin lege să exercite funcțiuni judiciare și va trebui să fie judecat într-un interval rezonabil sau să fie eliberat. Detențiunea persoanelor care urmează a fi trimise în judecată nu trebuie să constituie regula, dar punerea în libertate poate fi subordonată unor garanții asigurând înfățișarea lor la ședințele de judecată pentru toate celelalte acte de procedură și, dacă este cazul, pentru executarea hotărârii.

4. Oricine a fost privat de libertate prin arestare sau detențiune are dreptul de a introduce recurs în fața unui tribunal, pentru ca acesta să hotărască neîntârziat asupra legalității detențiunii sale și să ordone liberarea sa, dacă detențiunea este ilegală.

5. Orice individ care a fost victima unei arestări sau detențiuni ilegale are drept la o reparație.“

De asemenea, interpretarea și aplicarea art. 23 alin. (4) din Constituție trebuie să se facă și în lumina dispozițiilor art. 5, referitoare la „Dreptul la libertate și la siguranță“, din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, astfel cum acestea au fost aplicate prin hotărârile Curții Europene a Drepturilor Omului. Dintre dispozițiile art. 5, cele care au relevanță pentru problemele examinate în cadrul prezentei spețe sunt următoarele: „1. Orice persoană are dreptul la libertate și la siguranță. Nimeni nu poate fi lipsit de libertatea sa, cu excepția următoarelor cazuri și potrivit căilor legale:

a) dacă este reținut legal pe baza condamnării pronunțate de un tribunal competent; [...]

c) dacă a fost arestat sau reținut în vederea aducerii sale în fața autorității judiciare competente, sau când există motive verosimile de a bănuși că a săvârșit o infracțiune sau când există motive temeinice de a crede în necesitatea de a-l împiedica să săvârșască o infracțiune sau să fugă după săvârșirea acesteia; [...]

3. Orice persoană arestată sau deținută, în condițiile prevăzute de paragraful 1 lit. c) din prezentul articol, trebuie adusă de îndată înaintea unui judecător sau a altui magistrat împuternicit prin lege cu exercitarea atribuțiilor judiciare și are dreptul de a fi judecată într-un termen rezonabil sau eliberată în cursul procedurii. Punerea în libertate poate fi subordonată unei garanții care să asigure prezentarea persoanei în cauză la audiere.“

În aplicarea dispozițiilor art. 5 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a emis, sub aspectele ce sunt analizate prin prezenta opinie separată, importante statuări. Astfel, prin hotărârea pronunțată în cazul „Wemhoff contra Republicii Federale a Germaniei“, 1968, Curtea de la Strasbourg a arătat: „Rămâne de precizat dacă trebuie adoptat ca termen final al perioadei de detenție menționate de art. 5 pct. 3 (art. 5-3) data la care a rămas definitivă o hotărâre de condamnare sau doar data când se decide asupra temeiniciei acuzației, chiar și dacă aceasta este pronunțată doar în primă instanță.

Curtea se pronunță în favoarea acestei ultime interpretări.

Un considerent i s-a părut determinant, și anume că persoana condamnată în primă instanță, indiferent dacă aceasta a fost sau nu în detenție până în acest moment, se află în situația prevăzută la art. 5 pct. 1 lit. a) (art. 5-1-a) care reglementează privarea de libertate a persoanelor „după condamnare“. Aceste din urmă prevederi nu pot fi interpretate ca limitându-se la ipoteza unei condamnări definitive, deoarece aceasta ar exclude arestarea în timpul ședinței a persoanelor condamnate care apar în fața justiției în stare de libertate, oricare ar fi căile de atac ce încă le-ar mai fi deschise. Or, o astfel de practică este curentă în numeroase state contractante și nu se poate crede că ele au înțeles să renunțe la aceasta. În plus, nu trebuie să se piardă din vedere faptul că vinovăția unei persoane în regim de detenție pe perioada procedurii de apel sau de casație a fost stabilită în cursul unui proces care s-a desfășurat conform dispozițiilor art. (art. 6). Sub acest aspect, nu prezintă importanță dacă detenția după condamnare are loc pe baza acestei hotărâri sau — precum în Republica Federală a Germaniei — în virtutea unei decizii speciale care să confirme mandatul de detenție preventivă. O persoană care ar trebui să conteste prelungirea detenției sale peste ceea ce s-a stabilit prin hotărârea de condamnare ca urmare a întâzierii întâmpinate în rezolvarea recursului său, nu se poate prevala de dispozițiile art. 5 pct. 3 (art. 3-5), dar ar putea eventual invoca nerespectarea termenului rezonabil prevăzut de art. 6 pct. 1 (art. 6-1).“

Din această jurisprudență a Curții Europene a Drepturilor Omului, confirmată ulterior, în mod constant (de exemplu, în cazurile „Van Droogenbroeck contra Belgiei“, 1982, și „B. contra Austriei“, 1990), rezultă importante principii referitoare la corelația dintre dispozițiile art. 5 al convenției cuprinse la pct. 1 lit. a), pe de o parte, și cele cuprinse la pct. 1 lit. c) și la pct. 3, pe de altă parte. Astfel, în esență, Curtea de la Strasbourg a decis că:

— Prin termenul „condamnare“ utilizat în cuprinsul pct. 1 lit. a) din art. 5, se înțelege atât condamnarea dispusă printr-o hotărâre judecătorească definitivă, cât și condamnarea pronunțată printr-o hotărâre judecătorească supusă căilor de atac (nedefinitivă); și aceasta chiar și în sistemele de drept în care cel „condamnat“ printr-o hotărâre judecătorească nedefinitivă este considerat, în continuare, a fi doar o persoană supusă acuzației penale;

— De aceea, starea de „arest“ la care se referă pct. 1 lit. c) din art. 5 desemnează numai situația în care, în privința celui arestat, nu a fost — încă — pronunțată o hotărâre judecătorească de „condamnare“, indiferent dacă este vorba despre o hotărâre definitivă sau supusă căilor de atac (nedefinitivă);

— În consecință, întrucât prevederile pct. 3 din art. 5 au în vedere, în mod expres, numai ipoteza reglementată prin lit. c) a pct. 1, rezultă că prevederile pct. 3 nu sunt aplicabile în ipoteza reglementată prin lit. a) a pct. 1 din art. 5;

— În concluzie, atunci când în privința unei persoane arestate a fost pronunțată o hotărâre judecătorească nedefinitivă de condamnare, nu mai există dreptul acelei persoane de a fi „[...] adusă de îndată înaintea unui judecător sau a altui magistrat împuternicit prin lege cu exercitarea atribuțiilor judiciare [...]“ și nici „[...] dreptul de a fi judecată într-un termen rezonabil sau eliberată în cursul procedurii [...]“, conform art. 5 pct. 3 fraza întâi; și păstrează însă, chiar și într-o asemenea situație, obligația judecării „[...] într-un termen rezonabil a cauzei sale [...]“, potrivit art. 6 din convenție, privind „Dreptul la un proces echitabil“.

Statuările de mai sus ale Curții Europene a Drepturilor Omului sunt, desigur, obligatorii, făcând corp comun cu dispozițiile art. 5 pct. 1 lit. a) și lit. c) și pct. 3 din Convenția

pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale. Așa fiind, și interpretarea și aplicarea prevederilor art. 23 alin. (4) din Constituție trebuie realizate în concordanță cu aceste statute.

III. În consecință, în opinia noastră, contrară celei a majorității, teza a treia din art. 23 alin. (4) („[...] *Prelungirea arestării se aprobă numai de instanța de judecată.*“) se află în următoarea corelație cu teza întâi a aceluiași text constituțional („*Arestarea se face în temeiul unui mandat emis de magistrat, pentru o durată de cel mult 30 de zile. [...]*“):

a) „*Prelungirea arestării*“, care, conform tezei a treia, „*se aprobă numai de instanța judecătorească*“ se poate dispune, potrivit celei dintâi teze, numai „*pentru o durată de cel mult 30 de zile*“ atunci când în privința persoanei arestate nu a fost pronunțată, încă, de către o instanță judecătorească, o hotărâre de condamnare;

b) **Atunci când însă, în privința persoanei arestate, a fost pronunțată, de către o instanță judecătorească, o hotărâre de condamnare — chiar și dacă acea hotărâre nu este definitivă, fiind supusă căilor de atac —, pentru instanța care pronunță hotărârea de condamnare sau pentru instanțele care, în faze ulterioare ale procesului, se pronunță asupra menținerii ori prelungirii arestării, nu mai există obligația de a se conforma condiției prevăzute de cea dintâi teză cu privire la durata de cel mult 30 de zile a arestării.**

Acesta fiind conținutul normativ al alin. (4) din art. 23 al Constituției, rezultă că dispozițiile art. 350 alin. 1 din Codul de procedură penală sunt constituționale.

Într-adevăr, trebuie observat că aceste dispoziții legale sunt aplicabile exclusiv primei instanțe judecătorești, iar nu și instanței de apel sau instanței de recurs, cărora, sub aspectul măsurii arestării preventive, li se aplică, în mod corelativ, dispozițiile art. 381 și, respectiv, cele ale art. 385¹⁶ din Codul de procedură penală. De asemenea, mai trebuie să se rețină că prevederile art. 350 alin. 1 din Codul de procedură penală constituie un cadru normativ general, care, în sine, au un caracter neutru în raport cu dispozițiile constituționale ale art. 23 alin. (4), fiindcă nu pot intra în contradicție cu acestea indiferent de soluția la care se oprește instanța de judecată care le aplică. Astfel, dacă — aplicând dispozițiile art. 350 alin. 1 din Codul de procedură penală — instanța judecătorească hotărăște achitarea sau încetarea procesului penal, este evident că nu se pune problema prelungirii arestării preventive; la fel, această problemă nu se pune nici atunci când instanța judecătorească hotărăște condamnarea inculpatului la o pedeapsă care nu este privativă de libertate (de exemplu, amenda penală). Singura ipoteză în care, aplicând dispozițiile art. 350 alin. 1 din Codul de procedură penală, instanța judecătorească urmează să se pronunțe și asupra menținerii ori luării măsurii arestării preventive este aceea în care instanța hotărăște condamnarea inculpatului la o pedeapsă privativă de libertate. Or, într-o asemenea ipoteză, când — așadar — există o „condamnare“ de către o instanță judecătorească, este evident că au fost satisfăcute, *eo ipso*, exigențele recursului de „*habeas corpus*“, adică de controlare a stării de arest preventiv de către un judecător (independent și imparțial), conform tezei a doua a art. 23 alin. (4) din Constituție (sau, în termenii art. 5 pct. 3 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, de către „*un judecător sau alt magistrat împuternicit prin lege cu exercitarea atribuțiilor judiciare*“).

În lumina considerentelor anterioare, rezultă că în toate cazurile când, dând curs dispozițiilor art. 350 alin. 1 din Codul de procedură penală, instanța judecătorească hotărăște condamnarea persoanei arestate la o pedeapsă privativă de libertate și, în consecință, dispune — după caz — menținerea („*prelungirea*“) sau luarea măsurii arestării inculpatului, nu mai este aplicabilă teza întâi a art. 23 alin. (4)

din Constituție („*Arestarea se face în temeiul unui mandat emis de magistrat, pentru o durată de cel mult 30 de zile. [...]*“). De aceea, nici instanța care pronunță acea hotărâre de condamnare și nici alte instanțe care — ulterior, în alte faze ale procesului penal având ca obiect fapta pentru care s-a hotărât condamnarea — mențin („*prelungesc*“) măsura arestării inculpatului condamnat, nu mai au obligația de a dispune această măsură numai „*pentru o durată de cel mult 30 de zile*“.

În plan procesual, una dintre consecințe este aceea că măsura arestării, astfel „consolidată“ prin hotărârea judecătorească de condamnare, nu va mai trebui să fie supusă, automat, din 30 în 30 de zile, controlului instanței judecătorești, în vederea prelungirii arestării sau a punerii în libertate.

În acest context, mai trebuie observat, în final, că redactarea utilizată în cuprinsul dispozitivului deciziei la care se referă prezenta opinie separată se bazează pe ideea că, în temeiul art. 350 alin. 1 din Codul de procedură penală, instanța ar pronunța menținerea sau luarea măsurii arestării preventive „pe durată nedeterminată“. În realitate însă, din coroborarea art. 350 alin. 1 cu textul art. 343 alin. 2 din Codul de procedură penală (care stabilește că deliberea poartă, între altele, și „*asupra com-pu-tării reținerii și arestării preventive*“), reiese că măsura arestării preventive este determinată (limitată în timp) de durata condamnării la pedeapsa privativă de libertate pronunțată de instanță.

IV. Se ridică problema dacă nu cumva, prin soluția înfățișată în prezenta opinie separată, sunt încălcate dispozițiile alin. (8) al art. 23 din Constituție, potrivit cărora: „*Până la rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești de condamnare, persoana este considerată nevinovată.*“

a) Sub acest aspect, este de observat, mai întâi, că aceeași problemă a trebuit să fie avută în vedere și de Curtea Europeană a Drepturilor Omului, atunci când a pronunțat hotărârile în cazurile menționate la pct. II din cadrul considerentelor prezentei opinii separate. Într-adevăr, examinând dispozițiile pct. 1 lit. a) și lit. c) și ale pct. 3 din art. 5 al Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, Curtea de la Strasbourg nu putea face abstracție de existența — în aceeași convenție — a dispozițiilor art. 6 pct. 2, conform cărora: „*Orice persoană acuzată de o infracțiune este prezumată nevinovată până ce vinovăția sa va fi legal stabilită.*“ Este motivul pentru care, în considerentele — anterior reproduse — ale hotărârii pronunțate în cazul „*Wemhoff contra Republicii Federale a Germaniei*“, 1968, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a subliniat că „[...] nu prezintă importanță dacă detenția după condamnare are loc pe baza acestei hotărâri sau — precum în Republica Federală a Germaniei — în virtutea unei decizii speciale care să confirme mandatul de detenție preventivă.“ Această poziție a fost și mai clar exprimată, ulterior, în cazul „*B. contra Austriei*“, 1990, când Curtea de la Strasbourg nu a împărtășit opinia separată a unora dintre membrii fostei Comisii Europene a Drepturilor Omului, prin Raportul din 14 decembrie 1988, opinie conform căreia atâta vreme cât, potrivit legii interne aplicabile (în speță, art. 397 din Codul de procedură penală din Austria), nu există autoritate de lucru judecat asupra condamnării dispuse prin hotărârea primei instanțe judecătorești, nu se poate accepta soluția că deținerea persoanei arestate se face în temeiul unei „condamnări“, concepută și utilizată de pct. 1 lit. a) al art. 5 din convenție. Din punct de vedere al Curtea de la Strasbourg, examinând situația persoanei condamnate în aceste condiții și care desfășoară procedura judiciară ulterioară de atac împotriva hotărârii de condamnare a cărat: „[...] există, între statele părți ale convenției, mari deosebiri asupra problemei de a ști dacă o astfel de persoană își începe executarea pedepsei în

timpul unei asemenea proceduri. În această privință, Curtea, la fel ca și Comisia, consideră că importanțele garanții cuprinse în art. 5 pct. 3 nu depind de situațiile naționale speciale.

b) În al doilea rând, este de observat — dacă se are în vedere ansamblul reglementărilor procesual penale — că nu se poate considera că prezumția de nevinovăție ar fi înlăturată prin aceea că prelungirea măsurii arestării preventive nu este supusă aprobării instanței judecătorești automat, la fiecare 30 zile. Într-adevăr, potrivit art. 5 alin. 3 din Codul de procedură penală, *„Dacă cel împotriva căruia s-a luat măsura arestării preventive sau o măsură de restrângere a libertății consideră că aceasta este ilegală, are dreptul, în tot cursul procesului, să se adreseze instanței competente, potrivit legii.”* Rezultă că nici nu este necesar ca inculpatul arestat să aștepte 30 zile spre a fi prezentat — din oficiu — instanței judecătorești, căreia să îi solicite punerea sa în libertate, fiindcă acesta poate să declanșeze o asemenea procedură *„în tot cursul procesului”*, așadar atât înainte de *„condamnarea”* în primă instanță, cât și după aceea. De fiecare dată, instanța sesizată va hotărî, motivat, dacă mai subzistă ori nu rațiunile pentru care a fost dispusă arestarea inculpatului.

c) În sfârșit, nu se vede de ce, pe de o parte, se consideră — implicit — că prezumția de nevinovăție nu este înlăturată prin arestarea inculpatului *„[...] în temeiul mandatului emis de magistrat [judecător sau procuror], pentru o durată de cel mult 30 de zile”* (conform tezei întâi din alin. (4) al art. 23 din Constituție), dar, pe de altă parte, se consideră că prezumția de nevinovăție ar fi înlăturată prin aceea că, ulterior unei *„condamnări”* în primă instanță (supusă, de altfel, exigențelor *„procesului echitabil”*, impuse de art. 6 din convenție), inculpatul arestat nu ar mai fi prezentat, automat, la fiecare 30 zile, instanței judecătorești, păstrându-și însă dreptul de a solicita — oricând (chiar și mai devreme de 30 zile) — examinarea de către instanță a stării sale de arest.

V. În raport cu poziția pe care am exprimat-o în considerentele anterioare, s-ar putea ridica problema dacă, nu cumva, se ignoră în acest fel conținutul art. 53 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, potrivit căruia *„Nici o dispoziție din prezenta convenție nu va fi interpretată ca limitând sau aducând atingere drepturilor omului și libertăților fundamentale care ar putea fi recunoscute conform legilor oricărei părți contractante sau oricărei alte convenții la care aceasta este parte.”* Cu alte cuvinte, este posibil a se susține că — întrucât reglementările internaționale în materie reprezintă doar un standard minimal, de la care statele nu pot deroga în defavoarea persoanelor protejate, dar la care pot adăuga o protecție sporită pe plan intern — soluția adoptată prin decizia la care se referă prezenta opinie separată ar reprezenta o asemenea protecție sporită.

În ceea ce ne privește, considerăm că o asemenea critică ar fi inexactă, întrucât:

a) Soluția supunerii aprobării de către instanța judecătorească, la fiecare 30 zile, în mod automat, a prelungirii măsurii arestării preventive nu constituie — în sine — o protecție neapărat sporită (cu atât mai mult cu cât este de notorietate că acest automatism atrage după sine, în fapt, o superficialitate — desigur criticabilă — a desfășurării acestei proceduri judiciare de către unele instanțe judecătorești).

b) Astfel cum am demonstrat prin considerentele anterioare, de sub pct. I al prezentei opinii separate, dispozițiile art. 23 alin. (4) din Constituție nu beneficiază de o redactare clară, care să permită concluzia certă că legiuitorul constituant a voit ca — inclusiv după ce o instanță judecătorească a pronunțat (printr-o hotărâre chiar nedefinitivă) condamnarea inculpatului la o pedeapsă privativă de

libertate — menținerea sau luarea măsurii arestării preventive să se dispună pentru durata de cel mult 30 zile. Cu alte cuvinte, redactarea acestor dispoziții constituționale nu permite concluzia certă că legiuitorul constituant a dorit să instituie o protecție sporită, în raport cu protecția stabilită prin art. 5 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale. De aceea, nu ne aflăm în ipoteza avută în vedere de art. 53 teza finală din această convenție.

c) În sfârșit, nu trebuie prezumat în mod absolut că aducerea — din oficiu — a inculpatului arestat, la fiecare 30 zile, pentru ca instanța să decidă asupra stării sale de arest coincide cu interesele fiecărui inculpat în parte, asigurându-i acestuia o protecție sporită. Atâta vreme cât se garantează, prin lege, existența dreptului acestuia de a cere, oricând, examinarea stării sale de arest de către instanța judecătorească, este cert că fiecare inculpat arestat va putea să decidă singur, cunoscându-și cel mai bine propriile interese, dacă își exercită sau nu dreptul său subiectiv.

Sub acest din urmă aspect, se poate întâmpla ca interesul concret al inculpatului aflat în stare de arest preventiv să nu fie acela de a fi transportat de la sediul locului de deținere spre a fi adus în fața instanței judecătorești care hotărăște cu privire la prelungirea măsurii arestării preventive, fiindcă în acest fel — de exemplu — este lipsit, la fiecare 30 zile, de beneficiul unor drepturi stabilite prin Legea nr. 23/1969 privind executarea pedepselor. Astfel, potrivit art. 40 alin. 3 din acest act normativ (republicat în Buletinul Oficial nr. 62 din 2 mai 1973), *„Arestații preventiv pot fi folosiți la muncă numai în cazul în care consimt la aceasta și cu avizul medicului locului de deținere, cu excepția muncilor cu caracter gospodăresc efectuate prin rotație, pentru care consimțământul nu este necesar. Cei care se găsesc în curs de urmărire penală pot fi folosiți la muncă, în aceleași condiții, numai cu avizul organului de urmărire.”* Dacă aceste condiții sunt îndeplinite, arestații preventiv care prestează muncă beneficiază, conform art. 41 din Legea nr. 23/1969, de dreptul de a fi remunerați potrivit art. 11 și 12 din aceeași lege, precum și de dreptul ca, în vederea acordării liberării condiționate (potrivit art. 59 și următoarele din Codul penal), să se țină, *„[...] seama și de munca prestată în timpul arestării preventive”* (art. 25 alineatul ultim din Legea nr. 23/1969), conform regulilor de calcul stabilite prin art. 26 al legii. Așadar, se poate întâmpla ca un inculpat aflat în stare de arest preventiv să prefere să presteze muncă, spre a beneficia neîntrerupt de menționatele avantaje, de care este însă parțial lipsit prin absența de la muncă în zilele în care ar fi adus (din oficiu, deci indiferent de voința sa) în fața instanței.

VI. Potrivit art. 1 alin. (3) din Constituție, România este stat de drept. De aceea, considerentele și dispoziitivul deciziei la care se referă prezenta opinie separată (rezultat al voinței exprimate prin mecanisme democratice de către majoritatea judecătorilor Curții Constituționale) sunt singurele care produc efecte obligatorii, *erga omnes*, conform art. 145 alin. (2) din Constituție. Atât considerentele, cât și enunțul prezentei opinii separate constituie, exclusiv, exercitarea libertății de exprimare și afirmarea independenței judecătorilor Curții Constituționale, fără a produce însă vreun efect juridic în privința soluționării litigiului aflat pe rolul instanței judecătorești sau în privința neconstituționalității prevederilor art. 350 alin. 1 din Codul de procedură penală, în înțelesul delimitat prin decizia la care se referă această opinie separată. Orice decizie a Curții Constituționale este obligatorie *erga omnes*, în măsura în care a fost pronunțată cu votul a cel puțin 5 judecători, conform art. 8 din Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale. Nu există grade ale obligativității deciziilor Curții Constituționale în raport cu numărul de voturi exprimat pentru soluția pronunțată. De aceea, autoritățile și instituțiile statului sunt obligate să dea

curs soluției decise cu majoritatea voturilor la fel ca și soluției pronunțate cu unanimitatea voturilor judecătorilor care formează completul de judecată. Responsabilitatea juridică este identică și într-un caz și în celălalt, în

condițiile prezentate prin considerentele Deciziei Curții Constituționale nr. 169 din 2 noiembrie 1999, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 151 din 12 aprilie 2000.

Lucian Mihai,
președintele Curții Constituționale

Constantin Doldur,
judecător al Curții Constituționale

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIA Nr. 39 din 9 martie 2000

referitoare la excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. 12, teza finală, din Legea nr. 87/1994 pentru combaterea evaziunii fiscale

Lucian Mihai	— președinte
Costică Bulai	— judecător
Constantin Doldur	— judecător
Kozsokár Gábor	— judecător
Ioan Muraru	— judecător
Nicolae Popa	— judecător
Lucian Stângu	— judecător
Florin Bucur Vasilescu	— judecător
Romul Petru Vonica	— judecător
Iuliana Nedelcu	— procuror
Gabriela Dragomirescu	— magistrat-asistent

Pe rol se află soluționarea excepției de neconstituționalitate a prevederilor art. 12 din Legea nr. 87/1994 pentru combaterea evaziunii fiscale, excepție ridicată de Marin Petre, Mircea Bodeanu, Ioan Ispas, Domițian Misăilă și Gheorghe Giurgulescu în Dosarul nr. 6.420/P/1999 al Curții de Apel Timișoara — Secția penală.

La apelul nominal răspund Marin Petre, Mircea Bodeanu, Domițian Misăilă și Ioan Ispas, prin avocat Viorel Pașca. Se constată lipsa părților Gheorghe Giurgulescu, Societatea Comercială „Solventul” Timișoara, Direcția regională vamală Timișoara și Direcția generală a finanțelor publice și controlului financiar de stat Timișoara, față de care procedura de citare este legal îndeplinită.

Cauza fiind în stare de judecată, apărătorul autorilor excepției de neconstituționalitate solicită admiterea acesteia, arătând că teza finală a art. 12 din Legea nr. 87/1994, prin formularea sa evazivă și foarte largă, contravine prevederilor art. 23 și art. 72 alin. (3) lit. f) din Constituție.

Reprezentantul Ministerului Public solicită respingerea excepției ca fiind neîntemeiată. Se arată că sintagma „efectuarea oricăror alte operațiuni”, criticată ca fiind neconstituțională, a fost determinată de varietatea fenomenului infracțional în materie fiscală, iar operațiunile la care se referă textul sunt determinabile.

CURTEA,

având în vedere actele și lucrările dosarului, constată următoarele:

Prin Încheierea din 6 decembrie 1999, pronunțată în Dosarul nr. 6.420/P/1999, **Curtea de Apel Timișoara — Secția penală a sesizat Curtea Constituțională cu excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. 12 din Legea nr. 87/1994 pentru combaterea evaziunii fiscale**, excepție ridicată de Marin Petre, Mircea Bodeanu, Ioan Ispas, Domițian Misăilă și Gheorghe Giurgulescu într-o cauză în care aceștia au fost condamnați pentru săvârșirea infracțiunii prevăzute de textul criticat.

În motivarea excepției de neconstituționalitate se susține că prevederile art. 12, teza finală, din Legea nr. 87/1994, care incriminează efectuarea oricăror alte operațiuni, în afară de nedeclararea veniturilor ori ascunderea sursei impozabile, în scopul sustragerii de la plata impozitelor, „contravin art. 23 și art. 72 alin. (3) lit. f) din Constituția României, prin care se consacră cu valoare constituțională principiul legalității incriminărilor (*nullum crimen sine lege*)”. Se arată că formularea textului criticat permite aplicarea prin analogie a legii penale și încalcă astfel principiul enunțat, întrucât acțiunile sau inacțiunile care realizează elementul material al infracțiunii trebuie să fie precis și explicit prevăzute de norma de incriminare. Se apreciază că analogia în aplicarea legii generează arbitrarul și lezează grav drepturile și libertățile fundamentale ale cetățeanului.

Exprimându-și opinia, instanța de judecată consideră excepția de neconstituționalitate ca fiind neîntemeiată. Se arată că dispoziția legală criticată ar putea fi apreciată ca o incriminare prin analogie numai în măsura în care teza finală a art. 12 din Legea nr. 87/1994 nu s-ar raporta la tezele anterioare ale textului, precis reglementate, și anume nedeclararea veniturilor și ascunderea sursei de venituri impozabile.

Potrivit prevederilor art. 24 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, republicată, încheierea de sesizare a fost comunicată președinților celor două Camere ale Parlamentului și Guvernului, pentru a-și exprima punctele de vedere asupra excepției de neconstituționalitate ridicate.

În punctul de vedere al președintelui Camerei Deputaților se arată că modul în care este redactat art. 12 din Legea nr. 87/1994, pentru incriminarea faptei de sustragere de la plata obligațiilor fiscale, nu încalcă principiul legalității incriminării, deoarece faptele vizate prin sintagma „efectuarea oricăror alte operațiuni în acest scop”, deși nedeterminate, sunt determinabile prin cerința esențială care le este atașată, anume ca operațiunile, oricare ar fi acestea, să fie efectuate în scopul sustragerii de la plata obligațiilor fiscale. Datorită imposibilității de a descrie toate modalitățile de realizare a sustragerii de la plata obligațiilor fiscale, legea a recurs la o formulare generică, pe care însă a corelat-o cu scopul ilicit menționat. Argumentul exprimat de autorii excepției, în sensul că textul criticat ar îngădui aplicarea prin analogie a legii, nu poate fi susținut, deoarece analogia presupune existența unui text incriminator, ceea ce nu este cazul în speță.

În punctul de vedere al Guvernului se consideră că excepția de neconstituționalitate este neîntemeiată. Teza finală a art. 12 din Legea nr. 87/1994, criticată ca fiind

neconstituțională, se referă la efectuarea oricăror alte operațiuni, în afara nedeclarării sau ascunderii veniturilor ori sursei impozabile sau taxabile. Rațiunea includerii în textul criticat a expresiei „efectuarea oricăror alte operațiuni“ este dată de dinamica deosebită a fenomenului infracțional din sfera fiscală, în special în ceea ce privește găsirea unor noi mijloace de săvârșire a infracțiunilor, precum și de dorința legiuitorului de a sancționa faptele astfel comise. În aceste condiții, susținerea că art. 12 din Legea nr. 87/1994 permite aplicarea legii penale prin analogie este neîntemeiată. Analogia reprezintă extinderea legii penale asupra unor fapte neprevăzute de lege, dar asemănătoare cu cele incriminate; în speță însă această ipoteză nu este aplicabilă, întrucât elementul material al infracțiunii este bine determinat și constă în sustragerea de la plata obligațiilor fiscale. În concluzie, se apreciază că textul criticat nu contravine principiului legalității incriminării, așa cum este consacrat prin dispozițiile constituționale.

Președintele Senatului nu a comunicat punctul său de vedere.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, punctele de vedere ale președintelui Camerei Deputaților și Guvernului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, susținerile părților prezente și concluziile procurorului, dispozițiile legale criticate, raportate la prevederile Constituției, precum și dispozițiile Legii nr. 47/1992, reține următoarele:

În temeiul art. 144 lit. c) din Constituție și al art. 23 din Legea nr. 47/1992, republicată, Curtea Constituțională este competentă să soluționeze excepția de neconstituționalitate cu care a fost legal sesizată.

Excepția de neconstituționalitate are ca obiect dispozițiile art. 12 din Legea nr. 87/1994 pentru combaterea evaziunii fiscale, care prevăd: „*Sustragerea de la plata obligațiilor fiscale, în întregime sau în parte, prin nedeclararea veniturilor impozabile, ascunderea obiectului sau a sursei impozabile sau taxabile, sau efectuarea oricăror alte operațiuni în acest scop se pedepsește cu închisoare de la 2 la 7 ani și interzicerea unor drepturi.*” Critica de neconstituționalitate privește teza finală a textului, și anume cea potrivit căreia „*efectuarea oricăror alte operațiuni în acest scop*” constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare. Se susține că această normă de incriminare, neavând un conținut precis și expres determinat, permite aplicarea prin analogie a legii penale și, în consecință, contravine prevederilor constituționale ale art. 23 privind „*libertatea individuală*” și ale art. 72 alin. (3) lit. f), conform cărora „*Prin lege organică se reglementează: [...] f) infracțiunile, pedepsele și regimul executării acestora*”.

Pentru considerentele expuse, în temeiul art. 144 lit. c) și al art. 145 alin. (2) din Constituție, precum și al art. 13 alin. (1) lit. A.c), al art. 23 alin. (3) și al art. 25 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, republicată,

CURTEA

În numele legii

D E C I D E :

Respinge excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. 12, teza finală, din Legea nr. 87/1994 pentru combaterea evaziunii fiscale, excepție ridicată de Marin Petre, Mircea Bodeanu, Ioan Ispas, Domițian Misăilă și Gheorghe Giurgulescu în Dosarul nr. 6.420/P/1999 al Curții de Apel Timișoara — Secția penală.

Definitivă și obligatorie.

Pronunțată în ședința publică din data de 9 martie 2000.

PREȘEDINTELE CURȚII CONSTITUȚIONALE,
LUCIAN MIHAI

Examinând excepția de neconstituționalitate, Curtea Constituțională constată că aceasta este neîntemeiată și urmează a fi respinsă.

În art. 12 din Legea nr. 87/1994, prin care se incriminează fapta de sustragere de la plata obligațiilor fiscale, după ce se arată, cu titlu de exemplu, două mijloace prin care se poate realiza sustragerea, respectiv prin nedeclararea veniturilor impozabile și prin ascunderea obiectului sau a sursei impozabile ori taxabile, se continuă cu teza „*sau efectuarea oricăror alte operațiuni în acest scop*”. Prin aceasta legiuitorul înțelege orice operațiuni, altele decât cele arătate explicit, cu condiția-cerință esențială de a fi efectuate cu scopul de a se sustrage de la plata obligațiilor fiscale și, deci, caracterizarea faptei ca infracțiune este precis realizată.

Nu poate fi considerată incriminare prin analogie tehnica legislativă a indicării generice a unor modalități de săvârșire a faptei, subordonate condiției-cerință esențială a unui anumit scop sau a unei anumite urmări imediate, tehnică ce este folosită curent în practica legislativă, atât în sistemul românesc, art. 166¹ din Codul penal, cu denumirea marginală *Acțiuni împotriva ordinii constituționale*, introdus în 1996 prin Legea nr. 140 pentru modificarea și completarea Codului penal, prevede în alin. 1: „*Inițierea, organizarea, săvârșirea sau sprijinirea de acțiuni care pot pune în pericol sub orice formă ordinea constituțională, caracterul național, suveran, independent, unitar și indivizibil al statului [...]*”, iar în alin. 4: „*Întreprinderea oricărei acțiuni pentru schimbarea prin violență a ordinii constituționale se pedepsește [...]*”. Îndeosebi în acest ultim alineat acțiunile nici măcar nu sunt determinate, ci sunt caracterizate prin scopul urmărit. Tot astfel, la art. 215 alin. 2 din același cod se prevede că înșelăciunea este mai gravă dacă este săvârșită „*prin folosirea de nume sau calități mincinoase ori de alte mijloace frauduloase [...]*”.

De altfel, aceeași tehnică legislativă, de indicare generică a unor modalități de săvârșire a faptei, subordonate unei cerințe esențiale, se regăsește și în Codul penal francez din 1994, care, în art. 322–6, definește infracțiunea de distrugere calificată ca fiind și fapta ce poate fi comisă prin orice mijloc, cu condiția ca aceasta să fie de natură să creeze un pericol pentru persoane.

Față de cele arătate, rezultă că teza „*efectuarea oricăror alte operațiuni în acest scop*” prevăzută la art. 12 din Legea nr. 87/1994 pentru combaterea evaziunii fiscale nu contravine dispozițiilor constituționale ale art. 23 și ale art. 72 alin. (3) lit. f).

Mașinist-asistent,
Gabriela Dragomirescu

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIA Nr. 46

din 14 martie 2000

referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 29 alineatul ultim din Legea fondului funciar nr. 18/1991, republicată

Lucian Mihai	— președinte
Costică Bulai	— judecător
Constantin Doldur	— judecător
Kozsokár Gábor	— judecător
Ioan Muraru	— judecător
Nicolae Popa	— judecător
Lucian Stângu	— judecător
Florin Bucur Vasilescu	— judecător
Romul Petru Vonica	— judecător
Paula C. Pantea	— procuror
Maria Bratu	— magistrat-asistent

Pe rol se află soluționarea excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 29 alineatul ultim din Legea fondului funciar nr. 18/1991, republicată, excepție ridicată de Societatea Comercială „RAW STAR” — S.R.L., cu sediul în orașul Techirghiol, în Dosarul nr. 2.518/1999 al Judecătoriei Constanța.

Dezbaterea au avut loc în ședința publică din data de 7 martie 2000, când Curtea a amânat pronunțarea la data de 14 martie 2000.

CURTEA,

având în vedere actele și lucrările dosarului, reține următoarele:

Prin Încheierea din data de 28 iunie 1999, pronunțată în Dosarul nr. 2.518/1999, **Judecătoria Constanța a sesizat Curtea Constituțională cu excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 29 alineatul ultim din Legea fondului funciar nr. 18/1991, republicată**, excepție ridicată de Societatea Comercială „RAW STAR” — S.R.L., cu sediul în orașul Techirghiol.

Excepția a fost ridicată în cursul soluționării unei acțiuni de anulare a licitației în urma căreia autorul excepției de neconstituționalitate și-a adjudecat o parte din patrimoniul fostei Cooperative Agricole de Producție Techirghiol. În opinia autorului excepției dispozițiile criticate „instituie o măsură privativă de proprietate fără plata unei sume rezonabile, în raport cu valoarea bunurilor”.

În motivarea excepției de neconstituționalitate autorul acesteia consideră că dispozițiile art. 29 alineatul ultim din această lege contravin prevederilor art. 11, 20 și 41 din Constituție, precum și ale art. 17 din Declarația Universală a Drepturilor Omului și ale art. 1 din Protocolul adițional nr. 1 la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

Exprimându-și opinia, instanța judecătorească consideră excepția ca fiind neîntemeiată; în acest sens arată că dispozițiile art. 29 alineatul ultim din Legea fondului funciar nr. 18/1991 „nu aduc atingere dreptului de proprietate, astfel cum este reglementat prin dispozițiile art. 480 din Codul civil”, reprezentând „un criteriu de delimitare a proprietății publice, astfel cum este reglementat de art. 135 alin. (3) din Constituție”.

Potrivit art. 24 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, republicată, încheierea de sesizare a fost comunicată președinților celor două Camere ale Parlamentului și Guvernului, pentru a-și exprima punctul de vedere asupra excepției de neconstituționalitate ridicate.

În punctul de vedere al Guvernului se apreciază că excepția este nefondată, aceasta fiind și soluția pe care Curtea Constituțională a pronunțat-o în Decizia nr. 29/1994, rămasă definitivă prin nerecurare.

Președinții celor două Camere ale Parlamentului nu au comunicat punctele lor de vedere.

CURTEA,

examinând încheierea de sesizare, punctul de vedere al Guvernului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, concluziile procurorului, dispozițiile legale criticate, raportate la prevederile Constituției, precum și dispozițiile Legii nr. 47/1992, reține următoarele:

În temeiul art. 144 lit. c) din Constituție și al art. 23 din Legea nr. 47/1992, republicată, Curtea este competentă să soluționeze excepția ridicată cu care a fost legal sesizată.

Art. 29 alineatul ultim din Legea fondului funciar nr. 18/1991, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1 din 5 ianuarie 1998, cu modificările ulterioare, text criticat prin excepția de neconstituționalitate, prevede: *„Construcțiile afectate unei utilizări sociale sau culturale trec fără plată, în regim de drept public, în proprietatea comunelor, orașelor sau a municipiilor și în administrarea primăriilor.”*

Curtea reține că, după republicarea în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1 din 5 ianuarie 1998, Legea nr. 18/1991 a fost modificată și completată prin mai multe acte normative, care însă nu privesc textul ce face obiectul excepției de neconstituționalitate. Cu privire la constituționalitatea dispozițiilor art. 29 alineatul ultim din Legea nr. 18/1991, Curtea Constituțională s-a pronunțat prin Decizia nr. 206 din 30 noiembrie 1999, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 99 din 6 martie 2000, decizie prin care Curtea a respins excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor menționate. În această decizie Curtea a reținut următoarele:

— Legea fondului funciar nr. 18/1991 este o lege anterioară Constituției; așa fiind, regimul constituțional actual nu se poate aplica asupra modului de constituire a dreptului de proprietate prin funcționarea prevederilor acestei legi, deoarece, astfel, ar însemna să se încalce unul dintre principiile de bază ale Constituției — neretroactivitatea legii —, prevăzut de art. 15 alin. (2), principiu ce se aplică și Legii fundamentale. Pe cale de consecință, prevederile art. 41 din Constituție nu pot avea ca urmare desființarea unui drept de proprietate constituit anterior intrării în vigoare a Constituției, dispozițiile acesteia aplicându-se numai în ceea ce privește regimul acestui drept.

— Art. 29 alineatul ultim din Legea fondului funciar nr. 18/1991 face parte din acele dispoziții legale care și-au epuizat substanța din momentul intrării lor în vigoare, în înțelesul că, în același moment, bunurile pe care textul le-a avut în vedere au trecut, fără plată, în regim de drept public, în proprietatea comunelor, orașelor sau municipiilor și în administrarea primăriilor. Trecerea s-a făcut, neîndoielnic, de plin drept; Legea fondului funciar nr. 18/1991 fiind preconstituțională, efectele textului menționat și-au găsit deplina aplicare înainte de intrarea în vigoare a Constituției.

Aceste considerente își păstrează valabilitatea și în cauza de față, neintervenind elemente noi care să justifice modificarea jurisprudenței Curții.

Autorul excepției pretinde că textul criticat contravine și prevederilor art. 17 din Declarația Universală a Drepturilor Omului și ale art. 1 din Protocolul adițional nr. 1 la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale. Conținutul acestor dispoziții este următorul:

— Art. 17 din Declarația Universală a Drepturilor Omului:

„1. Orice persoană are dreptul la proprietate, atât singură, cât și în asociere cu alții.

2. Nimeni nu va fi lipsit în mod arbitrar de proprietatea sa“;

— Art. 1 din Protocolul adițional nr. 1 la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale:

„Orice persoană fizică sau juridică are dreptul la respectarea bunurilor sale. Nimeni nu poate fi lipsit de proprietatea sa decât

pentru cauză de utilitate publică și în condițiile prevăzute de lege și de principiile generale ale dreptului internațional.“

Curtea constată că cele două texte invocate de autorul excepției cuprind principii referitoare la dreptul de proprietate. Or, în cauza de față, atât asupra construcțiilor ce aparținuseră fostelor cooperative agricole, cât și asupra bunurilor din patrimoniul acestora, foștii proprietari nu aveau, la momentul aplicării art. 29 alineatul ultim din Legea fondului funciar nr. 18/1991, republicată, un drept de proprietate. Bunurile respective aparținuseră în proprietate unor persoane juridice, ale căror drepturi luaseră naștere sub imperiul unor reglementări legale anterioare. De aceea, și sub acest aspect, critica este neîntemeiată.

Pentru motivele arătate, în temeiul art. 144 lit. c) și al art. 145 alin. (2) din Constituție, precum și al art. 13 alin. (1) lit. A.c), al art. 23 și al art. 25 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, republicată,

CURTEA

În numele legii

D E C I D E :

Respinge excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 29 alineatul ultim din Legea fondului funciar nr. 18/1991, republicată, excepție ridicată de Societatea Comercială „RAW STAR“ — S.R.L., cu sediul în orașul Techirghiol, în Dosarul nr. 2.518/1999 al Judecătoriei Constanța.

Definitivă și obligatorie.

Pronunțată în ședința publică din data de 14 martie 2000.

PREȘEDINTELE CURȚII CONSTITUȚIONALE,
LUCIAN MIHAI

Magistrat-asistent,
Maria Bratu

EDITOR: PARLAMENTUL ROMÂNIEI — CAMERA DEPUTAȚILOR

Regia Autonomă „Monitorul Oficial“, str. Izvor nr. 2–4, Palatul Parlamentului, sectorul 5, București,
cont nr. 2511.1–12.1/ROL Banca Comercială Română — S.A. — Sucursala „Unirea“ București
și nr. 5069427282 Trezoreria sector 5, București.

Adresa pentru publicitate : Serviciul relații cu publicul și agenții economici, București,
șos. Panduri nr. 1, bloc P33, parter, sectorul 5, telefon 411.58.33.

Tiparul : Regia Autonomă „Monitorul Oficial“, tel. 490.65.52, 335.01.11/2178 și 402.21.78,
E-mail: ramomrk@bx.logicnet.ro, Internet: www.monitoruloficial.ro